

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK ANABİLİM DALI

SURİYELİ SİĞINMACILARIN TOPLUM İÇİNDE MARUZ KALDIĞI

NEFRET SÖYLEMİ: İSTANBUL AVRUPA YAKASI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil ALTINTAŞ

19131303009

İSTANBUL, EYLÜL 2022

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALKLA İLİŞKİLER VE REKLAMCILIK ANABİLİM DALI

MEDYA VE İLETİŞİM BİLİM DALI

SURİYELİ SİĞINMACILARIN TOPLUM İÇİNDE MARUZ KALDIĞI

NEFRET SÖYLEMİ: İSTANBUL AVRUPA YAKASI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil ALTINTAŞ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Cihan OĞUZ

İSTANBUL, EYLÜL 2022

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İletişim Yönetimi programı, 19131303009 numaralı Halil Altıntaş'ın “**Suriyeli Sığınmacıların Toplum İçinde Maruz Kaldığı Nefret Söylemi İstanbul Avrupa Yakası Örneği**” adlı tez çalışması, Enstitü Yönetim Kurulunun 25.08.2022 tarih ve 2022/06 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği/ ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 21.09.2022

Öğretim Üyesi Unvanı, Adı ve Soyadı		İmzası
1.	Dr. Öğr. Üyesi Cihan Oğuz	
2.	Dr. Öğr. Üyesi Sevil Bektaş Durmuş	
3.	Doç. Dr. İlknur Doğu Öztürk	

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MEDYA VE İLETİŞİM YÖNETİMİ

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ETİK BEYAN

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
Bildirir aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim

.... / / 2022

Halil ALTINTAŞ

İmzası

ÖNSÖZ

Dünyanın içinde bulunduğu zaman diliminde göç kavramı kaçınılmaz bir gerçektir. Gerek Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafya gerekse dünyanın farklı farklı yerlerinde göç gerçeği her geçen gün insanların hayatına girmektedir. Bireylerin ve toplumların göç etme kararı almalarında birçok etmen vardır. Siyasi, ekonomik, askeri, doğal afet gibi birçok etmen kişilerin veya toplumların göç etmesine neden olmaktadır. Göçmen, sığınmacı, mülteci statüsüne sahip insanların göç ettikleri yerlerde kendilerini bekleyen olumlu ve olumsuz birçok durum vardır. En temelde iletişim eksikliği ile başlayan sorun gitgide büyüebilmekte ve başka sorunlara yol açabilmektedir. Hayatını devam ettirmek üzere çıktıkları bu serüvende kişiler veya gruplar çeşitli nefret söylemlerine maruz kaldıklarında, yaşam onlar için daha zor bir hal alabilir. Bu tez çalışmasında ise göç, mülteci, sığınmacı, sığınmacı rakamları, nefret söylemi, nefret söylemi nedenleri gibi başlıklara yer verilmiş olup, son kısımda ise sığınmacılar ile mülakattan elde edilen bulgular ışığında bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup her konuda bilgi ve tecrübesini aktaran kıymetli hocam Cihan Oğuz'a teşekkürlerimi sunarım.

Güven ve desteklerini her zaman hissettiren değerli aileme, anneme tek tek sonsuz teşekkür ve sevgilerimi sunarım. Üniversitede görev yapan ve destek sağlayan tüm hocalarıma, yüksek lisans sürecinin oldukça güzel ve keyifli geçmesini sağlayan tüm okul arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım. Tez çalışmasında yer almayı kabul eden tüm katılımcılara, katkı ve sundukları bilgilerden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın öncelikle bilime ve topluma katkı sağlamasını dilerim.

İSTANBUL, 2022

Halil ALTINTAŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KABUL ONAY.....	iii
ETİK BEYAN	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER... ..	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GÖÇ KAVRAMININ NİTELİĞİ VE TÜRKİYE’DE GÖÇ UNSURLARI	4
1.1. Göç Tanımı.....	4
1.2. Göç Unsuru ve Göç Teorileri	5
1.2.1. Ravenstein’in Göç Kanunları.....	5
1.2.2. Kesişen Fırsatlar Teorisi.....	8
1.2.3. İtme – Çekme Teorileri	8
1.2.4 Ağ (Network) Teorisi	9
1.3. GÖÇMEN, SIĞINMACI, MÜLTECİ KAVRAMLARI.....	10
1.3.1. Göçmen Kavramı	10
1.3.2. Sığınmacı Kavramı.....	10
1.3.3. Mülteci Kavramı	11
1.4. Türkiye’de Göç	11
1.4.1. İç ve Dış Göç Unsuru	14
1.4.2. Türkiye’de Göç ve Göç Tarihi	16
1.4.3. Türkiye’de Göç Dağılım Unsurları	19
Tablo1. İl Bazlı Suriyeli Sayısı	19
Tablo2. İstanbul İlindeki Göç Dağılımları	22

İKİNCİ BÖLÜM

2. NEFRET SÖYLEMİ.....	25
2.1. Suriye’den Türkiye’ye Göç Başlangıcı	25
2.1.1. Göç Unsurları Esnasında Türkiye’nin İzlediği Yol.....	26
2.2. Türkiye’deki Göç Mevzuatı	27
2.2.1. 885 Sayılı İskân Kanunu, 2510 Sayılı İskân Kanunu ve 5543 Sayılı İskân Kanunu	29
2.2.2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458 Sayılı Kanun).....	30
2.3. Söylem Kavramı.....	31
2.3.1. Nefret Kavramı.....	32
2.3.2. Nefret Söylemi	33
2.3.3. Nefret Söylemi Çerçevesinde Üretilen Pratik Tutumlar	34
2.4. Nefret Söylemi Türleri	39
2.4.1. Yabancılar ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi.....	40
2.4.2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi.....	40
2.4.3. Siyasal Nefret Söylemi.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.SURİYELİ SİĞİNMACILARIN TOPLUM İÇİNDE MARUZ KALDIĞI NEFRET SÖYLEMİ: İSTANBUL AVRUPA YAKASI	43
ÖRNEĞİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA	43
3.1. Araştırmanın Konusu	43
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	43
3.3. Çalışma Grubu.....	44
Tablo3. Katılımcılara İlişkin Özellikler	44
3.4 Araştırmanın Yöntemi.....	45
3.5. Verilerin Toplaması.....	47
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	47
3.7. Araştırma Sorusu ve Hipotez	47
3.8. Bulgular	48
3.8.1. Araştırmanın Birinci Sorusuna Yönelik Bulgular	48
Tablo4: Katılımcıların Yaşlarına Yönelik Bulgular.....	48
3.8.2. Araştırmanın İkinci Sorusuna Yönelik Bulgular.....	49
Tablo5: Katılımcıların Cinsiyetine Yönelik Bulgular	49
3.8.3. Araştırmanın Üçüncü Sorusuna Yönelik Bulgular.....	49

Tablo6: Katılımcıların Mesleğine Yönelik Bulgular	49
3.8.4. Araştırmanın Dördüncü Sorusuna Yönelik Bulgular	50
Tablo7: Katılımcıların Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular	50
3.8.5. Araştırmanın Beşinci Sorusuna Yönelik Bulgular	51
Tablo8: Katılımcıların Medeni Durumuna Yönelik Bulgular	51
3.8.6. Araştırmanın Yedinci ve Sekizinci Sorusuna Yönelik Bulgular.....	51
Tablo9: Katılımcıların İstanbul'a Ne Zaman Geldikleri ve Hangi İlçede Yaşadıklarına Yönelik Bulgular	52
3.8.7. Araştırmanın Dokuzuncu ve Onuncu Sorusuna Yönelik Bulgular	52
Tablo10: Katılımcıların Nefret Söylemine Maruz Kalma Durumlarına ve En Çok Nerede Nefret Söylemine Maruz Kaldıklarına Yönelik Bulgular.....	52
3.8.8. Nefret Söylemine Maruz Kaldığını Beyan Eden Katılımcıların Cevaplarının Kategorilendirilmesi	53
Tablo11: Nefret Söylemine Maruz Kalan Katılımcıların Cevaplarını Kategorilendirmeye Yönelik Bulgular	53
3.8.9. Araştırmanın On Üçüncü Sorusuna Yönelik Bulgular.....	55
Tablo12: Nefret Söylemini Gerçekleştirenin Cinsiyeti Nedir? Sorusuna Yönelik Bulgular	55
3.8.10. Araştırmanın On Dördüncü Sorusuna Yönelik Bulgular	56
Tablo13: Vatandaşlara Sunulan İmkanlardan Eşit Olarak Yararlandığınızı Düşünüyor Musunuz? Soruna Yönelik Bulgular	56
SONUÇ VE TARTIŞMA	59
KAYNAKÇA	62
EKLER	72
Ek 1 : Mülakat Görüşmeleri	72
K1	72
K2	73
K3	75
K4	77
K5	79
K6	81
K7	82

K8	84
K9	86
K10	88
K11	89
ÖZGEÇMİŞ	92

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1 Türkiye/İl Bazlı Suriyeli Sayısı	19
Tablo 2 İstanbul İlindeki Göç Dağılımı.....	22
Tablo 3 Katılımcılara İlişkin Özellikler.....	44
Tablo 4 Katılımcıların Yaşlarına Yönelik Bulgular.....	48
Tablo 5 Katılımcıların Cinsiyetine Yönelik Bulgular.....	49
Tablo 6 Katılımcıların Mesleğine Yönelik Bulgular.....	49
Tablo 7 Katılımcıların Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular.....	50
Tablo 8 Katılımcıların Medeni Durumuna Yönelik Bulgular.....	51
Tablo 9 Katılımcıların İstanbul'a Ne Zaman Geldikleri ve Hangi İlçede Yaşadıklarına Yönelik Bulgular.....	52
Tablo 10 Katılımcıların Nefret Söylemine Maruz Kalma Durumlarına ve En Çok Nerede Nefret Söylemine Maruz Kaldıklarına Yönelik Bulgular.....	52
Tablo 11 Nefret Söylemine Maruz Kalan Katılımcıların Cevaplarını Kategorilendirmeye Yönelik Bulgular.....	52
Tablo 12 Nefret Söylemini Gerçekleştirenin Cinsiyeti Nedir? Sorusuna Yönelik Bulgular.....	53
Tablo 13 Vatandaşlara Sunulan İmkanlardan Eşit Olarak Yararlandığınızı Düşünüyor Musunuz? Soruna Yönelik Bulgular	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1 Nefret Piramidi	35
-------------------------------	----

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
IOM	: International Organization for Migration / Uluslararası Göç Örgütü
BM	: Birleşmiş Milletler
YUKK	:Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ÖZET

SURİYELİ Sığınmacıların Toplum İçinde Maruz Kaldığı Nefret Söylemi: İstanbul Avrupa Yakası Örneği

Dünyada ve Türkiye’de her geçen gün sığınmacılar ile ilgili yeni olayların, savaşların yaşanması yeni göç dalgalarına zemin hazırlamaktadır. Suriye’deki krizin de her geçen gün daha şiddetlenmesi ve bunun sonucunda farklı ülkelere göç etmeleriyle birlikte Suriyelilere yönelik nefret söyleminin üretilmesi ivme kazanmıştır. Suriyelilerin okullarda, hastanelerde, sosyal hayatın tüm alanlarında yer alması ile birlikte nefret söylemi ile ilgili de haberlerin çıktığını görülmektedir. Ayrıca insanlık tarihinin hemen hemen her döneminde göç hareketlerinin olduğunu görmemiz ve önümüzdeki yıllarda daha da göçlerin yoğunlaşacağının öngörülüyor olması bu tez çalışmasını oldukça önemli kılmıştır.

Göç, insanların ve toplumların izlenimlerine derin izler bırakan toplumsal bir olgudur. Tarihin her devrinde değişen siyasal, toplumsal, ekonomik ve çevresel politik faktörlerle birlikte yaşam koşullarındaki değişmelere bağlı olarak çeşitli göç unsurları ortaya çıkmıştır ve küresel pazar var oldukça da bu süreç, doğal olarak devam edecektir.

Bu nedenle, bu çalışmada, Suriyeli sığınmacıların toplum içinde maruz kaldığı nefret söylemini değerlendirmek amacıyla göç, sığınmacı, mülteci gibi kavramlar, Türkiye’deki Suriyelerin rakamı, İstanbul’daki Suriyeli rakamı, göçmenlik ile ilgili var olan hukuksal zemin, nefret söylemi, nefret söylemi çeşitleri ve hangi ortamlarda ve nerelerde nefret söylemine maruz kaldıklarının değerlendirilmesi üzerine bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, İstanbul İli Avrupa Yakası’nda ikamet eden 11 Suriyeli katılımcıdan görüşme yöntemi kullanılarak elde edilen verilerin, nitel analizine yönelik bulgulara yer verilmiş olup söylem ve içerik analizi yapılmıştır.

Halil ALTINTAŞ,2022

Anahtar Kelimeler: İletişim, Sığınmacı, Mülteci, Göç, Nefret Söylemi

ABSTRACT

HATE SPEECH SYRIAN REFUGEES EXPOSED TO IN SOCIETY: THE CASE OF THE EUROPEAN SIDE OF İSTANBUL

The fact that new events and wars are experienced every day in the world and in Turkey about refugees paves the way for new immigration waves. With the crisis in Syria getting worse day by day and as a result of their migration to different countries, the generation of hate speech towards Syrians has gained momentum. With the Syrians taking part in schools, hospitals and all areas of social life, we see news about hate speech. In addition, the fact that we see that there are migration movements in almost every period of human history and that it is predicted that more migrations will intensify in the coming years has made this thesis work very important.

Migration is a social phenomenon that leaves deep traces on the impressions of people and societies. Various migration elements have emerged depending on the changes in living conditions along with the changing political, social, economic and environmental political factors in every period of history, and this process will naturally continue as long as the global market exists.

Therefore, in this study, concepts such as migration, asylum seeker, refugee, the number of Syrians in Turkey, the number of Syrians in Istanbul, the existing legal ground regarding immigration, hate speech, types of hate speech, in order to evaluate the hate speech that Syrian refugees are exposed to in society. A study was carried out to evaluate in which environments and where they were exposed to hate speech. In the research, findings for the qualitative analysis of the data obtained by using the interview method from 11 Syrian participants residing in the European Side of Istanbul are included. In this study, discourse and content analysis were made.

Halil ALTINTAŞ,2022

Keywords: Communication, Refugee, Migration, Hate Speech

GİRİŞ

Bir bütün halinde insanlık tarihine baktığımız zaman, süreç içerisinde belirli nedenlerden dolayı gerek bireysel gerekse toplumsal olarak göç hareketliliği meydana geldiği görülmektedir. Daha iyi bir hayatın var olabilme ihtimali insanları göç etmeye motive etmiştir. Göç sadece kişisel veya kitlesel bir hareketlilik olarak görülmemeli, neden - sonuç kapsamında detaylı şekilde analiz edilmelidir. Göç sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi boyutlarıyla ülkeleri ve coğrafyayı etkileyen ciddi bir olgusal yönetim kavramı olarak tanımlanmaktadır. Tarihi düşünceler incelendiği zaman göç, etnik göç kavramını uygulayan kişilerin veya kitlelerin göç etmek için pek çok sebebi olmakla beraber, en temelde daha iyi bir yaşama standardına ulaşmak ve hayatta kalabilmek amacıyla gerçekleştirilmektedir.

Tarih boyunca evrensel boyutta değişen olaylar sonucu yaşam koşulları kapsamındaki değişimler, farklı yerlerden farklı yerlere göçler yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Yaşam devam ettiği sürece bu göç döngüsü devam edecektir. İnsanların çeşitli sebeplerden dolayı yer değiştirme düşüncesi her zaman devam edecek bir olgudur (Koyuncu, 2017: 372).

Göç edilen ülkelere, şehirlere bakıldığı zaman, var olan dinamiklerin zaman içerisinde değiştiği, toplumun bu göçten bağımsız tutulamayacağı, toplumsal niteliklerin bir bütün olarak devam ettiği görülmektedir. İç göç başlığı altında şehirlerarası değişiklik hakkında detaylı bilgiler aktarılmıştır. İç göç kavramına bakıldığında genellikle ekonomik ve eğitim yönünde fırsatların artmasıyla başlayan göçün teknoloji ve ulaşım hizmetlerinin artışıyla daha sık ve kolay hale geldiği görülmektedir.

Dış göç unsurlarına bakıldığı zaman, yine ekonomik, siyasi, askeri ve eğitim gibi sebeplerle beraber, hayatta kalabilme ve hayatını devam ettirebilme düşüncesinin etkili olduğu göze çarpmaktadır. Zorunlu göç durumunda ise savaş, doğal afet ve şiddet olayları, mal ve can kayıp risklerinin artmasıyla beraber hem hukuka aykırı göçler hem de uluslararası hukuka uygun göçler yaşanmaktadır.

Toplumun ilk defa karşı karşıya kaldığı Covid-19 salgın hastalığının sebebiyet verdiği artan işsizlik ve belirsizlik ortamı, insanları nispeten daha refah ve alım gücü yüksek ülkelere ve şehirlere gitme düşüncesine itmiştir. Suriye’de yaşanan olay sonucunda sınır ülkelerin ve Avrupa Birliği'nin göç aldığı bilinmekte olup, Kıta Avrupa’sının da kendi iç dinamikleri neticesinde göç hareketlilikleri yaşadığı görülmektedir.

Suriye’de meydana gelen iç savaş sonucu halkın hayatta kalabilmek adına mümkün olan en yakın ve güvenli yere göç ettiği görülmektedir. Bu göç, bugün itibariyle dünya tarihinde yaşanan en büyük toplumsal ve kitlesel nüfus hareketi olarak tanımlanmıştır. Suriye iç savaşı ile başlayan göç; Türkiye, Ürdün, Irak, İran, Mısır gibi farklı ülkelere gidilmesini zorunlu kılmıştır. Türkiye’nin Suriyeliler için uyguladığı “Açık Kapı Politikası” ile ciddi oranda kitleler Türkiye’ye göç etmiştir. Bu uygulanan politika; güvenlik, ekonomik, askeri ve kültürel anlamda birçok zorluğu beraberinde getirmiştir. Türkiye, Suriye’den en fazla göç alan ülke konumunda olmuştur.

Dünyada ve Türkiye’de her geçen gün sığınmacıları ilgilendiren yeni olayların veya savaşların yaşanması yeni göç dalgalarına zemin hazırlamaktadır. Suriye’deki krizin her geçen gün daha da şiddetlenmesi, insanların farklı ülkelere göç etmeleri, Suriyelilere yönelik nefret söyleminin üretilmesine zemin hazırlamış ve bu söylemlere ivme kazandırmıştır. Suriyeliler okullarda, hastanelerde, sosyal hayatın tüm alanlarında yer aldıkça nefret söylemiyle ilgili haberlerin arttığını görmekteyiz. Ayrıca insanlık tarihinin hemen hemen her döneminde göç hareketlerinin var olması ve önümüzdeki yıllarda göç hareketlerinin daha da yoğunlaşacağına öngörülmesi, bu tez çalışmasını bir hayli önemli kılmıştır. Bu nedenle, bu çalışmada iletişimle doğrudan bağlantılı olan "Suriyeli Sığınmacıların Toplum İçinde Maruz Kaldığı Nefret Söylemi: İstanbul Avrupa Yakası Örneği" konusu ele alınmıştır. Bu tez çalışması kapsamında ele alınan temel araştırma sorusu “Suriyeli sığınmacılar nefret söylemine maruz kalmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir.

İlk bölümde; göç teorileri, göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları incelenmiştir. Bu kavramlar hakkında bilgiler verildikten sonra, Türkiye’deki göç

tarihi, iç ve dış göç gibi konulara değinilmiştir. Son olarak ise Türkiye’deki göç dağılımı ve İstanbul’daki güncel göç rakamları verilerek yorumlanmıştır.

İkinci bölümde ise; Suriye’de göçün başlangıç serüveni, Türkiye’deki göç mevzuatı olmak üzere Uluslararası Mülteci Hakları Kanunu anlatılmıştır. Söylem kavramı ile bütünleşik kavramlar tamamıyla nefret söylemi ve buna bağlı ortaya çıkan kavramlar üzerinden açıklanmıştır. Nefret söyleminin oluşmasında etkili olan toplumsal dinamikler ve kavramlar, sığınmacıların maruz kaldığı nefret söylemleri ve çeşitleri, sosyal hayatta yaşadıkları iletişim problemleri direkt sığınmacılar ile mülakat yapılarak anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ KAVRAMININ NİTELİĞİ VE TÜRKİYE’DE GÖÇ UNSURLARI

1.1. Göç Tanımı

Göç, Türk Dil Kurumu sözlüğündeki tanıma göre, ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır. Akkayan’a göre (1979) göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, bir iskân ünitesinden (köy, kasaba, kent gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları küresel bir yer değiştirme olayıdır.

Göç, “bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde bir yerden başka bir yere gitmesi” olarak tanımlanmakta ve süresi, yapısı ve nedenine bakılmaksızın insanların yer değiştirmesi sonucunu doğuran nüfus hareketleri bu kapsama dâhil edilmektedir (Çilekli, B. 2013). İnsanlık tarihinin tüm dönemleri boyunca yaşanan bir durum olan göç, sadece belli bir nüfusun bulunduğu yerden başka coğrafyaya doğru yer değiştirmesi değil sonuçları itibarıyla daha kapsamlı ve daha köklü bir yoruma dayanan, sosyal, ekonomik, psikolojik ve kültürel boyutları olan bir kavramdır (Sağlam, 2006: 34).

Beşerî ve coğrafi nitelikli tanımda ifade edildiği gibi göç; ekonomik, ekolojik veya bireysel ve toplumsal bütünü niteliği olarak tanımlanmasının yanı sıra toplumsal göç ile birlikte kısa, orta veya uzun süreli yerleşim hedefi güdülmektedir (Yalçın,2004:13). Göçün hem üretici hem tüketici açısından sosyal sistemi etkilediği, kişilerin mekânlar arasında yaptığı yer değiştirme sonucunda pazarın mekânsal biçiminin veya tüketicilerin mekânda bulunan pozisyonlarının da değişime uğradığı görülmektedir (Tekelli, 2008: 18).

Göçün bazı ülkelerde daha hızlı, bazılarında daha yavaş, daha düzenli, daha düzensiz ve çeşitli nedenlerle gerçekleştiği gözlemlenmektedir (Sağlam, 2006: 35).

İnsanlık tarihi boyunca sürekli devam eden göç; kişilerin gitmeyi planladıkları bölgelerin daha iyi şartlarda olduğunu düşünmesi, içinde yaşadığı bölgenin şartlarının kötü olduğu düşüncesiyle hayatının bir kısmını veya tamamını değiştirmek üzere gerçekleştirdiği lokasyon değiştirme sürecidir.

Büyükşehirlerde hızlı gelişen ekonomik koşullar, köylerden veya kasabalardan büyükşehirlere yapılan sürekli göçün başlıca sebeplerindendir. Hızlıca değişen hayat şartları, ekonomik altyapılar kişileri köylerde yaşama fikrinden alıkoyup büyükşehirlerde ve sanayinin geliştiği şehirlerde yaşamaya yönlendirmektedir. Bu değişim ve dönüşüm toplumsal anlamda da değişim sunmaktadır.

1.2. Göç Unsuru ve Göç Teorileri

Göç kavramı ve göç etmeye neden olan sebepler, göç ettikten sonra ortaya çıkan sonuçlar, sistematik olarak gelişen göçün maddeleri, dünyanın farklı bölgelerinde yaşanmış veya yaşanmakta olan göçlerin anlaşılması ve yorumlanmasında kolaylık sağlaması ve olgusal metotların bir arada bulunmasında etken olarak tanımlanmıştır.

Bu çalışmada ise Türkiye geneli bir yorumlamadan ziyade, İstanbul Avrupa yakası örneği ile göçü gerçekleştiren bireylerin toplum içinde maruz kaldığı nefret söylemi yorumlanmaya ve anlaşılmaya çalışılacaktır.

1.2.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Göç kavramı hakkında çok sayıda çalışma yapılması ve yazılmış eserlerin var olmasına rağmen bilinen ve kabul gören ilk bilimsel çalışma, Ravenstein tarafından 1885 yılında yayınlanmış olan "Göç Kanunları" (The Laws of Migration) adlı makaledir (Yalçın, 2004:22). Ravenstein, "Kanun" olarak adlandırmasıyla nüfus hareketliliğinin kesin olacağını belirtmektedir. Göç genel olarak kısa mesafeli oluyor olsa da uzun göçler daha çok sanayinin geliştiği ve ticaretin yaygın olduğu yerlere doğru olmaktadır (Abadan-Unat, 2002).

Ravenstein'in toplumsal göç hareketine göre 1885 yılında kaleme aldığı "Göç Kanunları" (The Laws of Migration) adlı makalesinde belirlediği 7 göç kanunu unsuru kısaca şunlardır;

- 1- Göç genellikle kısa mesafeli şekilde gerçekleşir. Bu göç sonucunda gittikleri yerlerde göç dalgaları meydana gelen nüfus değişimleri meydana gelir. Göçün yönü göçmenleri de içine alacak gelişmiş endüstri, finans ve ticaret alanında imkânların olduğu yere doğrudur.
- 2- Bir kentte meydana gelen hızlı ekonomik gelişme karşısında, kentin yakın çevresindeki bölgelerden göçmenler hızla bu kente gelirler. Böylece kırsal kesimlerde meydana gelen nüfus azalması daha uzak bölgelerden gelen göçmenler tarafından doldurulur. Bu durum hızla gelişen kentin kendisini tüm ülkede hissettirmesine kadar basamaklı bir şekilde devam eder ve dolayısıyla göç tüm ülkede hissedilir.
- 3- Karşı karşıya kalınan bu yayılma süreci kendisini yutan sürecin tersi şeklinde olsa da onunla benzer özellikler gösterir. Bu iki süreci benzer kılan şey onların ulaşmak istedikleri amaçtır. Göç, kendi başına amaç olamaz yani bireyler göç amacıyla yer değiştirmezler. Kentte gelişen ekonomi ve ticaret olanaklarından faydalanmak, göç edecekler için amaçtır. Bu nedenle, hem göç sonucunda oluşan yayılma süreci hem de bu yayılmayı yutan süreç amaç bakımından uyum göstermekte ve her iki süreç ancak göçle amacına ulaşabilmektedir. Kentte gelişen ekonomi göçle ihtiyaç duyduğu işgücüne kavuşacak ve bireyler de göç sonucunda bu işlere yerleşebilecektir.
- 4- Meydana gelen her göç hareketi, bu hareketi karşılayan bir karşı dalga oluşturmaktadır. Burada önemli olan, yoğun göç alan yerleşim birimlerinin aynı zamanda göç de vermesidir.
- 5- Uzun mesafeye gerçekleşen göçün, ticaret, finans ve endüstri merkezli bir göç olduğudur. Ravenstein, göçün tercihini tekrardan hatırlatmaktadır. Kısa mesafeli göç adım adım gerçekleşmektedir. Direkt ticaret, finans ve endüstri merkezlerine yönelik göç, kente uzak olan yerlerden olmamakta, ilk olarak oraya yakın yerlerden göç olmaktadır (Yalçın, 2004:23-25).

- 6- Kent yerlileri, kırsal kesim yerlilerine göre daha az göç etme eğilimindedir. Dolayısıyla, göç alan bir kentin yerlilerinin göçe eğilimli olduğunu savunmak doğru olmayacaktır. Kendilerini kentin sahibi gören insanların, kentin daha fazla işgücüne ihtiyacı olduğu bir süreçte, kentten göçme eğilimine girmesi hiçbir zaman düşünülemez.
- 7- Göç hususunda kadınların erkeklere göre daha fazla göç etme eğiliminde olduklarıdır.

Ravenstein, 1889 yılında başka bir makale yayınlamış ve yayınlanan makalede göç ile ilgili daha farklı tespitlerde de bulunmuştur. Bunların en önemlilerinden biri, günümüzde de önemini korumakta olan ve yüzyıllarca devam edilebilecek olan, göçün sürekli olarak artarak devam ettiği noktasıdır. Bu devamlılığın nedeni, üretim yerlerinin ve ticaretin sürekli olarak artış göstermesi ve zaman içerisinde bu merkezlerin yer değiştirmesidir. Ravenstein'in tespitlerinden biri de her ne kadar sert, olumsuz doğa olayları ve toplumu baskı altında bırakan kanunlar göçe neden olsa da ekonomik olarak daha iyiye ulaşma nedeniyle oluşan göç dalgalarının birbiriyle karşılaştırılamayacağıdır.

Son dönemlerde ulusal olarak insanların göç etmesinin bir kısmının baskıcı kanunlar ve siyasi değişimler sonucu gerçekleştiğini söyleyebiliriz. İran vatandaşı bireylerin kanunlardan kaçması, 2021 yılında ise Afganistan'da gerçekleşen siyasi durum sonucunda ülkelerinden kaçıp Türkiye'ye sığınmaya gelen insanlar bu duruma büyük bir örnek olmuştur.

Türkiye'nin sosyo-kültürü, ekonomisi ve coğrafyası nedeniyle yukarıdaki maddelerin tamamen aynı olmadığı görülmektedir. Türkiye'de gerçekleştirilen göçler kısa olmayıp uzun mesafeli göç olarak tanımlanabilmektedir.

Ayrıca erkek ve kadınların göç davranışları incelendiği zaman, kültürel açıdan köy ve kırsal alanlardaki kadınların erkeklere oranla daha fazla baskın olduğu, aile konuları, iş, ev alma noktalarında kadınların söz sahibi olduğu görülmektedir. Kadınlar, akrabaları ile aynı çatı altında olunduklarından, evi paylaşmak istememeleri sebebiyle erkeklere daha fazla baskı yapmaktadırlar.

Maddelere bakıldığı zaman en yakın görünen madde, kırlardan büyük kentlere doğru daha yoğun ve hızlı göç olmasıdır (Yalçın, 2004:22-28).

1.2.2. Kesişen Fırsatlar Teorisi

Bu kavram 1940 yılında göç ile ilgili çalışma yapan Stouffer tarafınca ele alınmıştır. Bu teori kapsamında göç etmiş kişilerin sayıları, göç ettikleri yerlerdeki imkânların fırsatların yüksek olması ile doğrudan bağlantılıdır. Gittikleri yerlerde ne kadar iş imkânı var ise oraya gidecek kişilerin rakamı diğerlerine göre çok daha fazladır (Yalçın, 2004:28).

Türkiye içinde bu konuya bakıldığında aynı durumun geçerli olduğunu anlamaktayız. Büyük kentlerde işlerin daha fazla oluşu ve göç eden kişilerin sosyal uyumu diğer küçük şehirlere göre daha hızlıdır.

1.2.3. İtme – Çekme Teorileri

Üst sayfalarda aktarılan farklı modele, etki alanı şu anda da devam eden, birçok akademik çalışmaya katkı sunan İtme- Çekme kavramı incelenmiştir. Bu kavrama, E. Lee 1996 tarihinde A Theory of Migration isimli akademik çalışmasında yer vermiştir.

Lee tarafından ortaya atılan teori kapsamında göçte dört madde bulunmaktadır. Bunlar:

1. Kişinin veya kişilerin yaşadığı köy, kasaba, şehir ile yaşanan faktör,
2. Kişinin veya kişilerin gitmeyi planladığı lokasyon ile ilgili faktör,
3. İş sürecinde karşılaşılan problemler,
4. Kişisel tercihler (Yalçın, 2004:30).

Lee'nin ortaya attığı kavram kapsamında, kişinin veya kişilerin yaşadığı yer ve göç etmek istediği yerdeki itici ve çekici etmenlerin önemini, göç olgusunda çıkış – varış aşamalarını başka nedenlerle de tanımlayabilmektedir.

Bu kavram kişinin veya kişilerin göçe yaklaşımı ile doğrudan etkilidir. Başka bir ülkedeki eğitimin iyi olması bazı insanlar için çekici bir faktör oluyorken aynı durum başka kişiler için göç nedeni olarak sayılmayabilmektedir.

1.2.4 Ağ (Network) Teorisi

Bu teoriye bakıldığında göçün devam etmesinde, göç eden kişi veya kişilerin yerleştiği yerde kendi alanlarını oluşturdukları ve bunun etkisi sonucu o bölgeye göçün devam etmesine yoğunlaşmaktadır.

Bu ağ kapsamında göç etmiş kişiler, yeni göç etmiş kişilerle göç etmeyen kişilerin birbiriyle kurmuş olduğu bağlantılarıdır. Göç etmiş kişilerin göç edecek kişiler ile iletişim halinde olması ve kitle iletişim araçlarının çok hızlıca yaygınlaşması sonucu aralarında iletişim ağı her geçen gün kuvvetlenmekte, göç etmiş kişinin teşvik etmesi ile farklı farklı göçler meydana gelmektedir.

Göç edecek kişinin gideceği yerde arkadaşı, aile dostu, akrabası, sosyal medya üzerinden tanıştığı kişinin var olması ile gideceği yerde hiç kimsesi olmamasına rağmen göç etmeyi planlaması, süreç içerisinde yaşayacağı durumlarda farklılık yaşamasına sebebiyet verir. Genel olarak bir bölgeye ilk göç eden kişi veya kişiler en fazla zorlukla karşı karşıya kalan gruptur. İlk göç edenlerin süreç içerisinde yaşadıkları sorunlar ile mücadele etmesi, sorunu ortadan kaldırması veya ortak bir çözüm yolu bulması sonradan gidecek kişiler için ciddi kolaylık sağlamaktadır. Yeni göç edecek kişiler için de bu durum avantaj olup karşı karşıya kalınacak sorunlar için rehberlik sunmaktadır. Göç edilen yerde en temelde dil problemi yaşanmaktadır. Bu problemi ne kadar hızlı çözüme kavuşturursa sosyal uyum, iş ve eğitim alanlarında o kadar hızlı uyum sağlayacaktır.

Sonuç itibarıyla göçmenlerin oluşturdukları ağlar, göç edenler veya göç etmiş insanlar için iyi bir iletişim ağı olmakta olup birbirlerine bilgi paylaşımı ve haklarını savunma konusunda da fayda sağlamaktadır. Göç edecek kişiler için de rehber niteliğindedir.

Bu göçmen ağırları iletişim araçlarının gelişmesi ile daha yaygın hale gelmiştir. Göç edilen yerde çıkartılan gazeteler, haber kanalları, sosyal medya grupları birbirleriyle sürekli iletişim ve etkileşimde olmalarını sağlamaktadır (Yalçın,2004:5158).

1.3. GÖÇMEN, SIĞINMACI, MÜLTECİ KAVRAMLARI

1.3.1. Göçmen Kavramı

Dünyanın farklı coğrafyalarında yaşamını sürdüren topluluklar, farklı gelişim süreçleri geçirmekte ve süreçler sonucunda her toplum kendine has hareketler sergilemektedirler. Yaşadıkları coğrafyalarda gelişen ekonomik, siyasi, askeri ve doğal afet gibi olayların sonucunda yer değiştirme hareketleri görülmektedir.

“Yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla kendi menşei ülkesinin dışına yerleşmek üzere mutlak ikâmet yerini terk eden kişi. Bu terim göçmenleri zulümden kaçan mültecilerden ayırt etmek için kullanılabilmekte ve aynı zamanda bir ülkeye yasal izni olmadan ve/veya bona fide (iyi niyetli) bir gerekçesi bulunmadan sığınma usullerini kullanarak girmeye teşebbüs eden kişilere atıfta bulunmak için kullanılmaktadır.” (IOM, 2016:9).

1.3.2. Sığınmacı Kavramı

Sığınmacı statüsü; kişinin savaştan ve hayati tehlikeden kaçmak, hayatını daha güvenli bir yerde devam ettirmek amacıyla güvenli gördüğü bir yere gitmesidir. Akabinde gittiği yerdeki devlet karar organına elinde bulundurduğu ulusal veya uluslararası geçerliliği olan belgeler eşliğinde mültecilik statüsüne geçebilmek için başvuru yapan ve başvuru sonucunu bekleyen kişilere sığınmacı denmektedir. Bu kişiler gittikleri yerdeki ülke düzenine veya devletin koyduğu kanun ve kurallara aykırı bir davranışta bulunduğu takdirde sınır dışı edilebilmektedir (IOM,2009).

Bu kavram, ırkı, dini, siyasi düşüncesi ve benzeri nedenlerle ayrımcılığa maruz kalan, baskı, zulüm ve hayati tehlike gibi nedenlerle temel insani hakları ihlal edilen, zorunlu olarak yer değiştirmek mecburiyetinde bırakılan bireyi ifade etmektedir.

Sığınmacı için göçmen denilmesi, günlük yaşam dili açısından sorunlu olmasa da hukuki dil açısından sorunludur çünkü hukuksal açıdan sığınmacı, baskı, zulüm ve can korkusu gibi nedenlerle başka bir ülkeye gelmiş olan bir kişiyi ifade ederken, göçmen ise, ekonomik nedenlerle ve daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak amacıyla başka ülkeye giden kişilere denilmektedir (Aybay,2007).

1.3.3. Mülteci Kavramı

Mülteci: Irkı, dini, tabiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişidir (Göç Terimleri Sözlüğü:43).

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği'ndeki tanım Türk mevzuatında da aynen benimsenmiştir. 1951 Cenevre Sözleşmesinde yer ve zaman bakımından getirilen kısıtlama getirilmiş sözleşme kapsamına alınmıştır. 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle iltica talebinde bulunan şahısların mülteci statüsünden yararlanabileceği kabul edilmiştir (Çiçekli, 2016).

Bu durumun ardından yetersiz olduğu düşünülen 1951 yılında kabul edilen Cenevre Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiş olup Ekim 1976 yılında hayata geçen protokolle beraber farklı çalışmalara gidilmiş, zaman ve mekân sınırlandırması metinden çıkartılmış olup tarih ve coğrafyaya bakılmaksızın mülteci davranışlarına uygulanması sağlanmıştır.

1.4. Türkiye'de Göç

Ülkemiz coğrafi politik etkisi, tarihi ve stratejik konumu sebebiyle tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere geniş anlamda göç

hareketlerinin duraklarından biri olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır.

Göç olgusu, mekânsal olmasının yanı sıra toplumsal devingenlik anlamına da gelmektedir (Erder, 1996: 15, 288; 1995: 106). Göç, toplumsal bir süreç olarak yerleşme sisteminin değişen koşullara uyumunu sağlamaktadır. Bir toplumun siyasal, ekonomik dış ilişkilerinde ortaya çıkan değişimler ve toplumun ekonomik gelişmesi sırasında eşitsiz büyümeye bağlı olarak oluşan eşitsizlikler gibi nedenler sebebiyle yerleşme yapısı yeni koşullara uyum sağlamak zorundadır. İşte bu noktada göç, bu uyumun toplumsal mekanizmasını oluşturan unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Tekeli, 2006: 69; 2008: 18).

Tarihte göç kavramı Hun Hükümdarlığı'ndan sonra M.S. 552'de kurulan Göktürk Hükümdarlığı döneminde de devam etmiştir. Bu göçlerin sebebi hakkında kuraklık, hayvan hastalıkları veya hızlı nüfus artışı şeklinde tahminler yürütülmektedir (Akşin, 1998:2). Ortadoğu'ya geldikten sonra 300 yıllık bir süre içerisinde Müslümanlığı benimseyen Türkler, İslâmiyet'in yayılmacı ideolojisi ile hareket etmişlerdir.

1071 yılında gerçekleşen Malazgirt Muharebesi zaferle sonuçlanmış, Anadolu bölgesine yönelme düşüncesi Osmanlı Devleti'nin temel felsefesi olarak devam etmiştir. Elde edilen yeni bölgelere Türk milletinin göç etmesine olanak sağlayan bir zemin hazırlanmıştır (Yalçın, 2004:105). Osmanlı Devleti'nde başlıca görülen göç hareketi, işgal edilen yerlerdeki yerleşimi tekrar canlandırmak üzerine oluşmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki göç hareketlerinin ağırlıklı olarak devlet eliyle planlandığı ve kontrol edildiği yönündeki düşünce zaman içerisinde bu çalışmayı haklı çıkartmıştır (Tekeli ve Ender,1978:46-47).

Çok sert geçen II. Dünya Muharebesi'nin ardından Türkiye'de kapitalizm etkisinin bir sonucu olarak ithal ikameci politikasında, tarımda ve tarım ekipmanlarında ciddi değişimler ortaya çıkmıştır (Kaygalak, 2001: 136; Köymen, 2014: 105)

Türkiye tarihine bakıldığı zaman, 1950’li yıllarda göçün yoğun şekilde gerçekleştiği görülmektedir. 1950’li yıllarda Amerika Birleşik Devleti’nden alınan yardımlarla tarımda modernizasyona gidildiği görülmüştür. Bu modernizasyon çerçevesinde teknolojiye, altyapıda gelişmeler meydana gelmiş, bu gelişmeler ile göç dalgası daha da hızlanmıştır. Toplumsal etkileşim sürecinin önemli bir unsuru olan göç hareketi başlamıştır. 1960’lı yıllara gelindiğinde kentlerde ve altyapısı, ekonomisi iyi şehirlerde göç kendini göstermiştir (Ergün,2016:1350).

Bu tür gelişmeler sonucunda toprağı olmayan köylüler, kırsal bölgelerden ayrılmaya başlamışlardır. 1980’li yıllar sonrasında toplumsal anlamda farklı sonuçlar ortaya çıkmış olup, değişen ekonomi stratejileriyle beraber toplumun yapısında da zaman içerisinde değişimle karşılaşmıştır. Krizler, gelirden adaletsizlik ve istihdam sorunu yoksulluğun artmasına neden olmuştur (Tümtaş ve Çelikkaleli, 2014: 45-46; Tümtaş, 2009: 112-115).

1990’lı yıllara gelindiği zaman Türkiye’nin bazı bölgelerinde yaşanan sorunlar bu kitlelerin başka bölgelere göç etmelerini zorunlu kılmıştır. Zorunlu göç olarak adlandırılan bu süreçte ekonominin etkisi dışında güvenliğin göçü etkilediği görülmüştür.

1990’lı yıllarda ise Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşayan milyonlarca insan, silahlı çatışmalardan dolayı kendi iradeleri dışında bulundukları yerleşim biriminden göç etmek zorunda kalmıştır. Zorunlu göç adı verilen bu göç türüne bağlı olarak göçün gerekçesi ve niteliğinde önemli bir değişim ortaya çıkmış, ekonomik gerekçelerin yanı sıra “güvenliğin” yer aldığı bir göç süreci hâkim olmuştur (Tümtaş, 2007: 48).

Bulgaristan’dan ikinci kitlesel göç dalgası 1989 yılında gelmiştir. 1980’li yıllarda gittikçe sertleşen Bulgarlaştırma politikası sonucunda, 1989 sonu itibariyle çok kısa bir sürede 311.862 Türk, Türkiye’ye sığınmak zorunda kalmıştır (Kirişçi, 1999: 113).

2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş Türkiye’yi doğrudan etkilemiştir. Türkiye’nin en uzun kara sınırı olan Suriye’deki karışıklık, Türkiye’deki farklı şehirlere kitleler halinde göç edilmesini zorunlu kılmıştır. Olayın yaşandığı ilk zamanlar göçmenlerin sınırlarda tutulmasına dair çalışmalar yapılmış olsa da, kitleler halinde göç olduğu için çalışmalar yetersiz kalmıştır.

Bu olay doğrultusunda Suriye’den Türkiye’ye zorunlu göç gerçekleşmiştir. Göç sonucu 31 Aralık 2021 tarihli verileri baz aldığımızda toplamda 3 milyon 737 bin 369 kişi göç etmiştir.¹

1.4.1. İç ve Dış Göç Unsuru

Göçler, göç edilen yerin mesafesine göre iç göç ve dış göç kavramı olarak ikiye ayrılmaktadır. İç göç bir ülkenin kendi sınırları içerisinde belirli bir bölgeden bir başka bölgeye gerçekleşirken, dış göç ise bir ülkeden başka bir ülkeye doğru gerçekleşmektedir (Sağlam, 2006: 34). İç göç kavramında, kişi veya kişilerin aynı ülke içerisinde elde etmeyi planladıkları imkânlar doğrultusunda bir lokasyondan başka bir lokasyona daimi veya geçici şekilde yer değiştirmesi söz konusudur (IOM, 2009, s. 27).

1945-1950’li yıllara bakıldığında II. Dünya Savaşı’nın meydana gelmesi Türkiye için bir sorun olarak görülmektedir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra hızlıca topraktan kopmalar görülmüş, kentlere ve metropoliten merkezlere yönelen göç olayına dikkat çekilmiştir (Türkdoğan,1977:319).

Türkiye’deki iç göç profiline bakıldığı zaman genellikle kırlardan kentlere yönelik olduğu göz önünde bulundurularak, Türkiye’deki göç durumunu 4 başlıkta inceleyebiliriz;

1. Köy yerlerinden şehirlere kademeli göç,

¹ <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

2. Köy yerlerinden büyükşehirlere ani hızlı göç,
3. Kendi içinde şehirler arasında kademeli göç,
4. İçinde bulunduğu şehirden daha büyükşehirlere hızlı bir göç (Sezal,1997:150).

Türkiye'nin süreç içerisinde tarım anlayışlı bir politikadan, sanayi temelli bir toplum anlayışına geçmesi sonucu iç göçler, temelde kırsal bölgeden büyük kentlere doğru evrilmiştir (Tekeli,1998:8).

1950 yıllarından başlanan kalkınma temelli çalışmalarla birlikte şehirlerarası farklılıklar daha belirgin bir hâl almıştır.

Dış göçün tanımı ise kişinin sürekli veya kısmi bir süre için yaşamış olduğu ülke sınırlarının dışına çıkmasıyla meydana gelen nüfus hareketleri olarak ifade edilmektedir (Bayhan,1997,s.180,182.)

Dış göçler; milli sınırlar dışına ve milli sınırlar içine doğru olmaktadır (Eşsiz, 2007, s.3). Küresel göç hareketlerinin tarihsel süreci beş göç dalgası olarak gösterilmektedir. Birinci göç dalgasında, Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle sona eren ve öncesindeki iki yüzyıla yayılan Avrupa'nın emperyalist atılımları etkili olmaktadır. Bir başka göç dalgası aynı dönemde ancak farklı bir yönde cereyan etmiştir. 17. ve 18. Yüzyılda Avrupalı tüccarlar Kuzey Afrika'dan getirdikleri köleleri Güney Amerika'ya, Karayip Adaları'na, özellikle Brezilya'ya götürmüşlerdir. Son olarak gerçekleşen göç dalgası sömürgeciliğin tasfiyesi ve bağımsızlık hareketlerinin yaşandığı dönemdir. Bu dönemde Araplar İsrail'den, Yahudiler Kuzey Afrika'dan, Çinliler Endonezya'dan, Güney Asyalılar Doğu Afrika, Birmanya ve Seylan'dan kaçarak başka topraklara sığınmak zorunda kalmışlardır. Uluslararası göçün beşinci dalgası dördüncü dalga ile kesişerek, daha sınırlı ölçüde ekonomik nedenlerden ortaya çıkmıştır (Abadan-Unat, 2006).

Göç eden işçiler, göç ettikleri yerlerde birçok sosyo-kültürel sorunlar ile karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar; göç ettikleri ülkenin ekonomik ve sosyo-kültürel bakış açılarına uyumda güçlük çekmelerinden kaynaklanmaktadır. Göç ettikleri

ülkenin dilini bilmemek, devletin sunduğu sosyal haklardan yeterince yararlanmamak, göç ettikleri yerdeki ikâmet sorunu, başka bir çevreye uyum sağlayamama bunların en başında gelmektedir. Buna ek, olarak göç veren ülkelerde de farklı farklı sorunlar ile karşılaşmaktadır. Göç veren ülkelere bakıldığı zaman, nitelikli, tecrübeli ve yetişmiş işgücü azdır. Yoğun bir çalışma ile yetiştirilen nitelikli kişiler daha iyi ülkelere göç ettiklerinden kendi ülkelerinde nitelikli iş gücü her geçen gün daha da azalmaktadır (Ersel, 2002).

1.4.2. Türkiye’de Göç ve Göç Tarihi

Türkiye’nin mevcut konumuna bakıldığı zaman, ülkenin doğusunda ve güneyinde askeri olayların fazla olması, sosyal hayatın istikrarsızlıklarla iç içe olması göç nedenlerinden olup, ayrıca Ortadoğu ve Asya Bölgesinde yaşanan sıkıntılardan kurtulmak için, ekonomik, sosyal, insan hak ve hürriyetlerinin yüksek olduğu bir Avrupa kıta ülkesine geçişleri için Türkiye transit bölge olarak kullanılmaktadır.

Türkiye’nin doğusunda bulunan ülkelere yaşanan ekonomik, askeri sorunlar, savaş riskinin varlığı, Ege ve Akdeniz sahillerinde ise coğrafya yapısının yasadışı göçlere uygun olması nedeniyle, Türkiye, Avrupa Birliği sınırlarına geçmek isteyen kişilerin güzergâhı konumundadır. Bu durumun varlığı sonucu Türkiye’nin nüfus hareketliliği, sosyal yaşam dengesi, ekonomisi başta olmak üzere birçok konu başlığı direkt etkilenmektedir.

“Ülkemiz coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle tarih boyunca kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere geniş anlamda göç hareketlerinin nihai durağı olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmıştır.”²

² <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>

1.4.2.1. Cumhuriyet Öncesi Göç

Göç İdaresi Başkanlığı tarafından paylaşılan bilgiler doğrultusunda Cumhuriyet Öncesi Göç ve Cumhuriyet Sonrası Göç hareketlerinin başlıca örnekleri aşağıdaki gibidir. Osmanlı dönemine bakıldığında zaman, kişilere din ve ırk ayrımı yapılmaksızın ev sahipliği yapıldığı ifade edilmektedir. Osmanlı döneminde öne çıkan gerek bireysel gerekse kitlesel göç sığınma hareketlikleri başlıca aşağı sıralanmıştır.

- 1492 tarihinde İspanya’da bulunan on binlerce Yahudinin gemilerle Osmanlı Devleti’ne getirilmiş olması,
- 1672 Thököly Ayaklanması’nın (Avusturya – Macaristan Bölgeleri) sonucu olarak İbrahim Müteferrika, modern itfaiyeciliğin kurucusu olarak kabul edilen Kont Ödön Seçenyi’nin (Seçenyi Paşa), Macar Kralı Thököly Imre ve eşinin 1699 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu’na iltica etmesi,
- İsveç Kralı Şarl’ın beraberinde yaklaşık 2 bin kişilik bir grupla Osmanlı Devleti’ne sığınması,
- 1718 tarihinde imzalanan Pasarofça Antlaşması’nın ardından Macar Kralı II. Rakoczy Ferenc’in Osmanlı İmparatorluğu’na sığınması,
- 1830 tarihinde Polonya İhtilali’nin önderlerinden ve bugünkü Polonezköy’ün de kurucusu olarak kabul edilen Prens Adam Czartorski’nin 1841 senesinde Osmanlı İmparatorluğu’na iltica etmesi,
- Prens Lajos Kossuth’un, 1848 yılında gerçekleşen Macar Özgürlük Savaşı’nı kaybetmesi üzerine yaklaşık 3 bin kişiyle Osmanlı İmparatorluğu’na iltica etmesi,
- Net bir rakam olmamakla beraber, 1856-1864 yılları arasında Rusya Ordusu’ndan kaçan 1.500.000 Kafkas nüfusu Osmanlı İmparatorluğu topraklarına kabul edilmiş olup, Anadolu’ya ve Balkanlar’daki bölgelere yerleştirilmesi,
- 1917 Bolşevik İhtilali’nin ardından Vrangel’in yaklaşık 135 bin kişiyle birlikte

Osmanlı İmparatorluğu'ndan koruma talep etmesi.³

1.4.2.2. Cumhuriyet Sonrası Göç

Göç dalgaları Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet sonrası da devam etmiştir. Cumhuriyetin kuruluşu ve sonrası süreçte gerçekleşen göç hareketleri şu şekilde özetlenebilir:

-1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin,

· 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişinin,

· 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişinin,

· 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişinin,

· 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişinin,

· 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin,

· 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişinin,

· 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin,

· 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin,

· Nisan 2011- Mart 2019 arasında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3,6 milyon kişinin Türkiye'ye gelişi.⁴

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bu yana 6,5 milyondan fazla kişiye ev sahipliği yapmıştır. Bu rakama iş ve eğitim amacıyla gelen kişiler dâhil değildir. “Türkiye'ye

³ <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>

⁴ <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>

çalışma, eğitim ve diğer amaçlarla gelmiş olan yabancılara ilişkin rakamlara bakıldığında, son 15 yılda yaklaşık 3.3 milyon yabancının ikamet izni aldığı kaydedilmiştir.”⁵

1.4.3. Türkiye’de Göç Dağılım Unsurları

Türkiye’de yaşayan göçmenler iş imkânları, sosyal çevreleri, iletişim kurabildikleri ağırları ve buna benzer birçok nedenden dolayı farklı farklı şehirlerde ikamet etmektedir. Devletin zorunlu tuttuğu kamplarda kalan insanların yanı sıra sosyal hayata karışmış, farklı şehirlerde iş bulmuş insanlar mevcuttur.

Resmi rakamlara göre, illerde yaşayan Suriyelilerin rakamları aşağıdaki gibidir. İşaretli illerde barınma merkezleri bulunmaktadır.

Tablo1. İl Bazlı Suriyeli Sayısı

ŞEHİR ADI	SURİYELİ SAYISI
İstanbul	533.810
Gaziantep	460.779
*Hatay	433.683
Şanlıurfa	427.818
*Adana	255.916
Mersin	239.632
Bursa	183.710
İzmir	149.786

⁵ <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>

Konya	122.884
*Kilis	106.825
Ankara	101.050
*Kahramanmaraş	95.543
Mardin	91.281
Kayseri	82.875
Kocaeli	56.232
*Osmaniye	44.939
Malatya	31.375
Diyarbakır	24.202
Adıyaman	22.984
Batman	15.883
Sakarya	15.637
Şırnak	14.909
Manisa	14.224
Denizli	14.023
Nevşehir	13.201
Elazığ	13.076
Tekirdağ	12.523

Afyonkarahisar	12.382
Muğla	11.529
Burdur	8.638
Bolu	4.472
Erzincan	133
Iğdır	77
Artvin	64
Tunceli	51
Bayburt	42
Toplam	3 milyon 736 bin 91

Mülteciler Derneği verilerine göre **Ocak 2022** tarihi itibarıyla göç alan şehirlerin verileri yukarıdaki gibidir. Tabloya baktığımızda, toplamda **3 milyon 736 bin 91** kişi Türkiye’de yaşamaktadır ve yine tabloda yer alan bilgilere göre, büyükşehirlere göçün daha yoğun olduğu anlaşılmaktadır. Bunun temel nedeni, büyükşehirlerde olan iş imkânları, ağ ilişkilerinin daha yoğun olması, Suriyelilerin sayıca fazla olması ve göç edenlerin ilgisini daha çok çekmesidir.⁶

1.4.3.1. İstanbul İlindeki Göç Dağılımları

Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği ve TÜSES (Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı tarafından yapılan “İstanbul’da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algı ve Tutumlar: Partizanlık, Yabancı Karşıtlığı, Tehdit

⁶ İA: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

Algıları ve Sosyal Temas” başlıklı raporuna göre, İstanbul’un Esenyurt ilçesi Suriyelilerin en yoğun yaşadığı ilçe olarak görülmektedir (TÜSES,2021).

Tablo2. İstanbul İlindeki Göç Dağılımları

İlçe Adı	Suriyeli Sayısı
Adalar	145
Arnavutköy	44,244
Ataşehir	3,377
Avcılar	31,009
Bağcılar	79,305
Bahçelievler	29,899
Bakırköy	790
Bayrampaşa	19,020
Beşiktaş	637
Beykoz	4,416
Beylikdüzü	8,302
Büyüçekmece	5,005
Çatalca	419
Çekmeköy	3,067
Esenler	58,342

Esenyurt	127,210
Eyüpsultan	20,736
Fatih	80,920
Gaziosmanpaşa	37,362
Güngören	20,788
Kadıköy	1,324
Kağıthane	36,640
Kartal	2,457
Küçükçekmece	49,479
Maltepe	3,065
Pendik	11,334
Sancaktepe	16,445
Sarıyer	2,771
Silivri	3,873
Sultanbeyli	30,200
Sultangazi	63,331
Şile	444
Şişli	5,705
Tuzla	4,816

Ümraniye	19,211
Üsküdar	4,008
Zeytinburnu	24,503

İKİNCİ BÖLÜM

NEFRET SÖYLEMİ

2.1. Suriye’den Türkiye’ye Göç Başlangıcı

Suriye’de 2011 yılının Mart ayında rejime karşı sokak gösterileriyle başlayan ve sonrasında sürekli bir savaş halini alan süreç, çevre ülkeler ve küresel güçlerin müdahalesiyle birçok insanın ölmesi ve yaralanması, akabinde komşu ülkelere doğru göçlerle birlikte büyük bir insani trajediye dönüşmüştür. Türkiye’nin Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Hatay ve Kahramanmaraş gibi sınır şeridindeki illerinde yoğun bir Suriyeli nüfus birikmeye başlamıştır. Türkiye’ye sığınanlar iki şekilde yerleşmiştir. Birinci kesim, mülteci kamplarında, devletin sunduğu imkânlarla çadır veya konteyner kentlerde yaşamaya başlamıştır. İkinci kesim ise, sığındıkları ülkelerde sınıra yakın yerlere ya da ülkedeki büyük şehirlerin çeperlerine yerleşmiştir (Deniz, 2016:53). Suriye’nin komşuları arasında en uzun kara sınırı Türkiye’dir, bu durumdan dolayı Türkiye komşu ülke olarak göçün merkezlerinden biri olmuştur.

Süreç içerisinde çok boyutlu etkileri oluşacak Suriye göçü 29 Nisan 2011 tarihli ilk toplu insan hareketi ile başlamıştır. Hatay ili Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik Suriye vatandaşı Türkiye’ye giriş yaparak, ilk mülteci kafilesi olmuş ve Hatay’da geçici konaklamaları için yerleştirilmişlerdir. Suriye’den gelen bu ilk grup Yayladağ merkezindeki ilk çadır kente yerleştirilmelerinin ardından, ülkeye mülteci girişinin devam edeceği anlaşıldığı için, 9 Haziran 2011’de Altınözü ve 12 Haziran 2011’de Boynuyoğun Çadır Kentleri’nin de kurulumu sağlanmıştır. Hükümetin yaptığı “zulüm ve savaştan kaçan bu misafirler için sınırların açık olduğu ve öyle kalacağı, gelenlerin Türkiye’deki temel ihtiyaçlarının karşılanacağı ve kimsenin zorla geri gönderilmeyeceği” açıklaması Suriyeli halk için umut verici bir gelişme olarak karşılanmıştır. BMMYK “yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası” olarak belirttiği Suriye göçü çerçevesinde, bu göç yükünün paylaşılması noktasında da bölge ülkelere çağrıda bulunmuştur (Erdoğan, Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum, 2018, s. 4-8).

2.1.1. Göç Unsurları Esnasında Türkiye'nin İzlediği Yol

Arap Baharı'nın etkisiyle başlayan karışıklıklar Suriye'yi derinden etkilemiştir. Kriz sonrasında aynı coğrafyada bulunan çoğu ülke bu durumdan etkilenmiş, sorun bir Ortadoğu sorunu olmaktan çıkıp diğer ülkeleri de etkilemiştir. Kriz sebebiyle ülke halkı pek çok çevre ülkeye göç etmeye başlamıştır (Ünsal, 2020, s. 39). Göç etmek zorunda bırakılan insanların coğrafi yakınlık sebebiyle geldikleri ülkelerden biri de Türkiye olmuştur (Kara ve Korkut, 2010, s. 157).

Kriz sonrasında Türkiye de sürece doğrudan müdahale etmiştir. Bu durum, iki ülke arasında ekonomik, politik ve sosyal anlamdaki ilişkileri etkilemiştir (Altundeg r ve Yılmaz, 2016, s. 289). Suriye ve Türkiye arasındaki ikili ilişkilere tarihi perspektiften bakıldığında ise 2000'li yılların başlarına kadar birtakım problemler (PKK sorunu, Hatay sorunu) olmakla birlikte 2000 sonrasında ülkeler arası ilişkiler, Arap Baharı'na kadar pek çok alanda gelişim göstermiştir. Mart 2011 itibari ile Suriye'de başlayan kriz, ülke içerisinde bir çatışma ortamının doğmasına sebep olmuştur (Gök, 2019, s. 77).

Türkiye, bu g  e hazırlıksız bir şekilde yakalanmış, gelen Suriyeli göçmenlere açık kapı politikası uygulamıştır (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017, s. 10; Canbey  zg ler, 2018, s. 9). İlk etapta göç eden grupların sınır kapılarında birikmesi sebebiyle Suriye ile sınırda olan illere kamplar kurulmuş ve göçmenlerin temel ihtiyaçları karşılanmıştır. Bu kamplarda sağlık ve eğitim ihtiyaçları da karşılanmıştır. Bunun yanında, kamp dışında kalan göçmenler de vardır ve bu grup, kamplarda kalanlardan daha fazladır. Kamp dışında yaşayanlar ise genellikle sosyal yardımlar sayesinde geçimlerini sağlamaya çalışmışlardır. Genellikle olumsuz koşullar altında hayatlarını sürdürmeye çalışan mülteciler, iř piyasasında da düşük ücretli çalıştıklarından yaşamlarını idame ettirmekte güçlük yaşamışlardır. Kamp dışındaki mülteciler, hizmetlere erişim noktasında kampta kalanlardan daha dezavantajlıdır ( nsal, 2020, s. 19-20, 39). İ  savaştan ka an Suriyeli göçmenlerin bir kısmı planlı bir şekilde geçici

barınma merkezlerine alınırken, daha büyük bir çoğunluğu ise ülke içerisine kaçak yollarla girerek dağılmıştır (Ekici ve Tuncel, 2015, s. 18).

Açık kapı politikası uygulanmış ama göçmenlerin ülkeye gelmesinin ardından etkin politikalar üretilmemiştir. 2010'lu yıllarla birlikte Türkiye'de bu alanda yeni politika, kurum ve kanunlar çıkarılmaya başlanmıştır (Taşçı ve Kara, 2019, s. 262). 2013 yılında Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çıkarılmıştır. 2014 yılında ise Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik ile Suriyeli göçmenler, geçici koruma altına alınan yabancılar olarak ele alınmıştır. Suriyeli göçmenlere yönelik geliştirilen politikaların da bu çerçevede oluşturulduğu söylenebilir (Yanar ve Erkut, 2020, s. 192).

2.2. Türkiye'deki Göç Mevzuatı

Türkiye'de mülteci ve sığınmacılarla ilgili yasal düzenlemelere bakıldığında karşımıza ilk olarak 1934 tarihli 2150 sayılı İskân Kanunu çıkmaktadır. Ardından 1950 yılında 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun göze çarpmaktadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1950 tarihinde kabul edilen ve 1951 yılında Cenevre'de imzalanan bu sözleşme, 1954 senesinde yürürlüğe girmiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne uygun olarak hazırlanan bu sözleşme ile bütün devletlerin mülteciler konusunda sorumluluk alması konusunda bir anlaşmaya varılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda zulüm göreceğinden korktuğu için başka bir ülkeye göç eden kişiler mülteci olarak isimlendirilmiştir (Ünsal, 2020, s. 34).

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi esas alınarak 1994 tarihli "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" oluşturulmuştur. Yönetmelik kapsamında sınırlara gelen yabancılar ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esasların tespiti ile görevli kuruluşlar belirlenmiştir. 11 Nisan 2013 tarihinde çıkarılan ve halen kullanılmakta olan

6458 sayılı YUKK öncesinde, bu yönetmelik göçmenlerin hukuki durumunu belirlemiştir (Kılınç, 2019, s. 33).

Türkiye, göç ve sığınmacıların mevcut koşullarının değişmesine yönelik ve uluslararası standartlara uymak amacıyla mevcut kanunu değiştirerek, yeni yasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir.

Belli başlı düzenlemeler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020a, Yıldırım ve Yürür, 2019: 26):

- 1934 Tarihli ve 2510 Sayılı İskân Kanunu
- 1950 Tarihli ve 5682 Sayılı Pasaport Kanunu
- 1950 Tarihli ve 5683 Sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun
- 1964 Tarihli ve 492 Sayılı Harçlar Kanunu
- 1964 Tarihli ve 403 Sayılı Vatandaşlık Kanunu
- 1992 Tarihli ve 3835 Sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Yönelik Kanun
- 1994 Tarihli 22127 Sayılı İltica Yönetmeliği
- 2003 Tarihli ve 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun
- 2003 Tarihli ve 25214 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliği
- 2005 İltica ve Göç Alanındaki Ulusal Eylem Planı
- 2009 Tarihli ve 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu
- 2013 Tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

- 2014 Tarihli ve 6883 Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği
- 2014 Tarihli ve 28980 Sayılı Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönelik
- 2016 Tarihli ve 29656 Sayılı İnsan Ticareti ile Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmeliği
- 2016 Tarihli ve 6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu
- 2016 Tarihli ve 8375 Sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik

Göç ile ilgili düzenlemeler Türkiye’de ilk olarak İskân kanunları ardından ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve T.C. İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak kurulan Göç İdaresi Başkanlığı tarafından mevzuatlar oluşturulmuştur.

2.2.1. 885 Sayılı İskân Kanunu, 2510 Sayılı İskân Kanunu ve 5543 Sayılı İskân Kanunu

Uzun soluklu bir savaştan çıkan Türkiye, cumhuriyetin kuruluşundan sonra hükümetin çalışmalarında maddi anlamda da en güncel sorun olan iskân konusuna yer vermiştir. Ülkeye, muhacir ve mülteciler toplu şekilde gelerek, düzensiz bir şekilde yaşamaya başlamışlardır. Savaş sonrası birçok hastalıkla mücadele edilirken, bir de topraksızlık ve işsizlik gibi sorunların eklenmesiyle birlikte iskân kanunları çıkarılarak bu sorunlara çözüm bulmak hedeflenmiştir (Babuş, 2006: 304).

885 Sayılı İskân Kanunu, Doğu’da uygulanan göç ve yerleştirme kurallarını belirlemiş, iskân uygulamalarına yeni düzenlemeler getirmiştir (İçduygu, Erder, Gençkaya, 2014: 119). Türkiye’ de ilk iskân yasası olarak kabul edilen 1926 tarihli 885 sayılı İskân Kanunu’nda dikkat çeken madde, ülkeye kabul edilmeyecek kişiler olarak bulaşıcı hastalığı olanlar, Çingeneler, askeri ve siyasi suçlar dışında suç

işleyenler, casuslar, anarşistler ve Türk kültüründen olmayanlar şeklinde ifade edilmiştir (Babuş, 2006: 149).

1934 İskân Kanunu'nda “Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı olanların” ifadelerine yer verilmesiyle, göçlerin kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda aksi durumdakilerin Türkiye'ye göç etmelerini zorlaştıracı bir durum olduğu öne sürülmüştür. 2006 yılında AB uyum sürecinde bu düzenlemenin değişmediği görülürken, Türkiye'ye göçte Türk soyundan gelenlere ve Türk kültürüne bağlı olanların göçünü kolaylaştıran anlayışın devam ettiği görülmektedir (İçduygu, 2010: 27).

Anlaşıldığı üzere, bu tür kanunların çoğu savaş sonrasında oluşan karışıklığı düzenlemek ve güvenli bir alan, düzen oluşturma amaçları güdülerek hayata geçirilmiştir. Süreci içerisinde oluşturulan kanunların yetersiz olması veya yeni göç durumlarının ortaya çıkmasıyla yeni kanunlar ve düzenlemeler hayata geçirilmiştir.

2.2.2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458 Sayılı Kanun)

İlk olarak kanun Resmi Gazete'de 11 Nisan 2013 tarihinde yayımlanmış olup 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) birinci maddesine göre, temel amaç Türkiye'ye gelen yabancıların ülkeye giriş, kalış ve çıkışlarını ve Türkiye Cumhuriyeti'nden koruma talep eden yabancılara korumanın çerçevesini belirlemektir.

2013 yılına kadar Türkiye'de bulunan Suriyelilere yönelik alınacak kararlar T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı tarafından çıkartılan yönetmelik ve genelgeler ile devam etmişken, 2013 yılından itibaren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu dikkate alınarak kararlar verilmiştir (Adıgüzel, 2018: 14).

Mülteci kavramının Avrupa'dan gelenlerle sınırlı tutulması göçmenlere verilen statüyü önemli ölçüde etkilemektedir. 1951 Cenevre Protokolü, zulüm göreceğinden korktuğu için başka bir ülkeye göç eden kişileri mülteci olarak isimlendirmiştir (Ünsal, 2020, s. 34). Ancak Türkiye tarafından bu sözleşmedeki mülteci kavramına coğrafi

sınırlama konusunda çekince konulmuştur (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017, s. 19). Coğrafi sınırlama ile kastedilen, yalnız Avrupa ülkelerinden gelen insanların mülteci olarak kabul edileceği, diğer ülke vatandaşlarının geçici sığınmacı olarak değerlendirileceğidir. Bu kişilere yönelik işlemler BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ile ele alınmaktadır (Ünsal, 2020, s. 34; Kara ve Korkut, 2010, s. 155, 161).

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin mevcut durumuna bakıldığı zaman, Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde değerlendirilebilirken, Suriyelilerin gelmelerinin nedenlerine bakıldığı zaman, mülteci statüsüne uygun olmalarına rağmen, Türkiye Cumhuriyeti tarafından uygulanan sınırlama nedeniyle sözleşmenin vermiş olduğu haklar verilmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin bu kararı siyasi olarak tanımlanabilmektedir. Suriye’de var olan savaş nedeniyle Suriyelilerin ülkelerinden hayatta kalma ihtiyacı amacıyla kaçmalarını ve Türkiye’ye gelmelerini göz önünde bulunduracak olursak gelen kişilerin mülteci statüsünde değerlendirilebilmesi mümkündür (Eminoğlu, 2020, s. 33).

Türkiye Cumhuriyeti’nin göçmenlere bakışında ve uygulayacağı çalışmalarda YUKK ciddi bir şekilde etkilemiş, kavramsal nitelikler ile değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden ilki ve diğer çalışmalara göre de en farklı olanı; göçmenin gideceği topluma adapte edilmesinin bir sorun olarak planlanmasıdır. Diğer bir gelişme ve değişim ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında tanımların çok daha net belirlenmesi ve hakların geniş tutulmasıdır (Yıldırım ve Yürür, 2019: 31).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun (YUKK) yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türkiye Cumhuriyeti’ne sığınan insanların statüleri daha net bir şekilde ortaya konmuştur.

2.3. Söylem Kavramı

Söylem kavramı farklı bilimsel çalışmalar ile ortak zeminde bir araya gelmektedir. Bu kavram ortaya çıktığı ilk günden bu yana araştırma yapan kişiler tarafından aktif bir şekilde kullanılmaktadır.

Bundan dolayı söylem kavramı tanımı gereği farklı bilim dallarına ve araştırma yapan akademisyenlerin teorik eğilimlerine göre ciddi derece değişiklik göstermektedir.

Foucault, söylem kavramının zeminini belirsiz bir alan olarak tanımlamıştır. Belirsiz olan bu kavram canlı bir varlık ve lisan ile buluşunca var olur. İnsanlar ve diller bilinmezliği çerçevesinde iş yapan sosyal bilimler, yapılacak çalışmalarda söylem kavramını üzerinde fikir sahibi olunması gereken bir konu olarak varsaymıştır. Foucault söylem kavramının fikir önderi olmakla beraber, söylemin sadece bir kavramdan ibaret olmadığını, söylemi kişinin tutum ve davranışlarını da etkilediğini ifade etmiştir. Söylemi temsil edenin de bizzat insan olduğunun aktarmıştır (Sözen, 2017).

2.3.1. Nefret Kavramı

Nefret söylemi kavramı Arapçadan gelmektedir. Nefret kavramının, bir başkasının mutsuzluğunu ya da kötülüğünü istemeye yönelik duygu olarak tanımlandığı görülmektedir.⁷

Kişi veya kişilere yönelik nefret söylemi olduğunda, o kişi veya kişilerin olumsuz süreçler ile karşılaşmasına veya hayatta bulunmasına bile tahammül edemeyecek seviyelere çıkabilecek eylemler, davranışlar görülebilmektedir.

Kişi ve kişilere nefret gözüyle bakıldığında, olumsuzluklarla karşı karşıya kalınması hatta nefretin en şiddetli hali olan ölüme kadar ulaşabilecek bir süreç olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Bir diğer taraftan, nefret söylemi; objeleri ve kişileri ortamdan atma, dışlama, var olan yerden kovma ve hatta kişileri ve nesneleri hayattan koparma isteği oluşabilecek anlamlarda dahi kullanılmaktadır (Ataman, 2012: 50-51).

Bu duygu her insanda var olabilecek veya zaman içerisinde ortaya çıkabilecek bir durumdur. Bu konuya örnek verecek olursak, kişi veya kişiler “kahve içmekten” nefret ettiklerini ifade edebilirler. Bu örneğin dışında ideolojik temelli bir nefret

⁷ <https://sozluk.gov.tr/>

söylemi olsaydı ölçütler değişecek ve nefret söyleminde belirli kalıplar doğrultusunda nefret oluşacaktı. Söylenen nefreti kişilerin içerisinde bulunduğu ideoloji, sosyal ortam, askeri, sosyal sınıf ve kişinin kimliğinden ayrı yorumlayamayız (Çayır, 2010: 48).

2.3.2. Nefret Söylemi

Nefret söylemi kavramı daha çok milletler ve sosyo-kültürel farklılıklar sonucunda bireylere veya kitlelere sözlü olarak yapılan dışlama şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu nefretin temeline bakıldığında millet, inanç, kültürel farklılık veya bu farklılığa karşı bir cephe alma durumu olduğu görülmektedir.

Yukarıda aktarılan bilgilere ek olarak, Avrupa Birliği Konseyi tarafından açıklanan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi sonuçlarına ve bilgilerine göre nefret söylemi sadece karşılıklı olarak yapılan nefret söylemi dışında görsel ve video içeriğinde de var olabilmektedir (De Latour vd, 2017: 31).

Nefret söyleminin bir diğer tanımlamasına bakıldığında zaman, çocukluk döneminden gelen veya içinde bulunduğu ortamdan kaynaklanan, algıladığı farklılıklardan ötürü kişilere veya gruplara doğrudan nefret besleyen, olumsuz düşüncelere göre iletişim kurma çalışmasıdır. Nefret, kişinin kafasında kurduğu ve belirlediği topluluklara zarar vermeyi ve en şiddetli haliyle ölümü bile hedeflediği bir olgudur. (Cohen- Almagor, 2011: 1-2).

Dolayısıyla nefret, toplumların ve içinde barındırdığı farklı kültürlerin bir arada yaşayabilmesini, birbirlerine duyulan saygıyı, nezaketi ve sosyal uyumu bozmaktadır. Nefret, toplum içinde var olan adalet duygusunun bozulmasına yol açmakta, kötülüğü ve kavgayı artırmaktadır. Toplum içinde var olabilecek olayların adaletli bir şekilde incelenmesini engellemektedir. Nefret duygusu kendi içinde şiddete de yer vermektedir. Bundan dolayı da toplum içerisinde suç oranının artmasına, fikirlerin suça dönüşmesine, nefretin sadece sözlü olarak kalmamasına; fiziki olarak eyleme dönüşmesine de neden olmaktadır.

Sayıda az olan gruplara, kültürel açıdan bastırılmış milletlere karşı yapılan nefret söylemine ne kadar imtiyaz tanınırsa, zaman içerisinde toplumun tamamında hak, hukuk konularının eksik olacağı görülecektir (Alğan ve Şensever, 2010: 17).

Nefret söyleminin sonucunda insanların temel hak ve hürriyetlerinin zaman içerisinde yok olması şiddeti tetikleyecek önemli unsurlarından olup, süreçte şiddetin içinde de bulunabilirler.

Bu kavramdan elde edilen en önemli çıktılardan biriye nefrete maruz kalan bireylerin zaman içerisinde olaylara, yaşanmışlıklara ve başlarına gelen sıkıntılara karşı sessiz kalmalarıdır. Nefret söylemi ortaya çıkarılırken söylenen sözler kitlelerin farklılaşmasına, toplumdan itilmesine neden olmaktadır. Bu söylem sonucu kitlelere veya bireylere var olan şiddette artış olmaktadır. Bu artış, kitlelerin veya bireylerin adaletten, hukuktan ve demokrasiden umutlarını yitirmelerine ve toplum içinde eşit oldukları duygusundan uzaklaştıklarını hissetmelerine sebep olmaktadır. Demokratik ve hukuksal temele dayanan toplumlarda farklı fikirlere, renklere ve inançlara karşı sevgi olmasa da saygı kültürünün olması gerekmektedir. Bu tür kavramlardan uzak olan toplumlarda, farklılıkların her geçen gün azalması, ufak grupların seslerinin daha az çıkması ve dayatma sonucu kendi fikirlerini bastırması görülür. Bunların sonucunda toplum içerisinde alınan kararlarda, çıkan kanunlarda, eğitim ve öğretim sisteminde bu kavramlara yer verilmemeye başlanmaktadır (Alğan ve Şensever, 2010: 16-17).

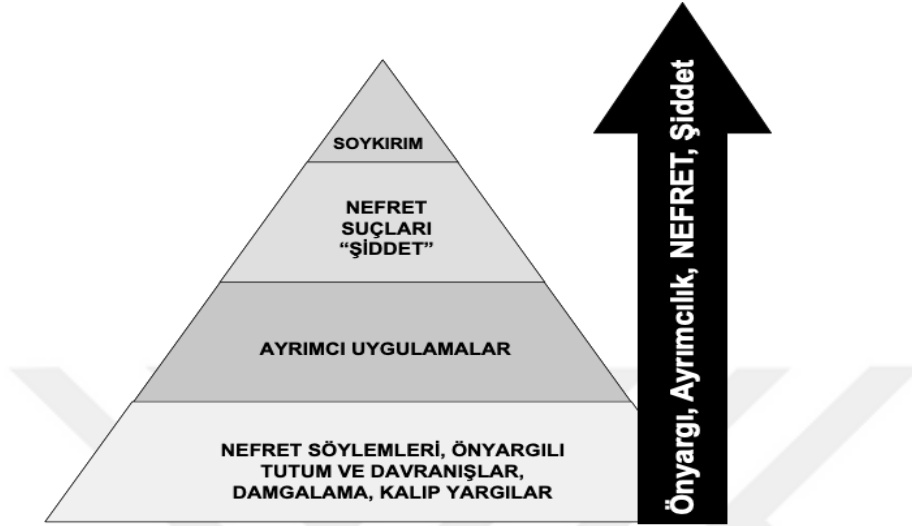
Kısaca, nefret söylemi, suça giden yolda saygısızlığın ve nefretin ortaya çıkmasıdır. Nefret sonucu hedef alınan kitlelere “Toplumda size yer yok” fikirleri yerleştirilerek kitlelerin daha da korkutulmalarına, yüksek sesle kendilerini ifade edememelerine zemin hazırlanmaktadır (İnceoğlu ve Sözeri, 2012: 24).

2.3.3. Nefret Söylemi Çerçevesinde Üretilen Pratik Tutumlar

Nefret söyleminin temellerini oluşturan zihinsel ve söyleme dayalı çeşitli pratikler söz konusudur. En yaygın kullanılan pratiklerin stigma (damgalama), ayrımcılık, kalıpyargılar, zenofobi ve homofobi olduğunu söyleyebiliriz.

Nefret söylemi ile doğrudan ilişkisi olan kavramların ve söylemden soykırıma kadar uzanan sürecin adımları aşağıdaki piramitte gösterilmiştir.

Şekil1: Nefret Piramidi

Kaynak: (Ataman, 2012:62).

2.3.3.1. Damgalama (Stigma)

Yunan toplumu görsel çalışmalarda başarılı olmakla beraber, toplum içerisinde normalin dışında tutum ve davranışlar sergileyenlerin ahlak durumunu betimlemek için fiziksel simgeler kullanarak damgalama yapmıştır. Damgalama ile betimlenen kişiler, vücutlarına çeşitli yaralar, işaretler yapılarak defnedilmektedir. Bu betimlemelere sahip olan kişiler, sınıfsal olarak en alt sınıfta olabilmekle beraber, belirli bir suça karışmış olabilir (Goffman, 1986: 1).

Genel anlamıyla stigmatı (damgalama) belirli kişilerin karşı koyması, reddedilme ve toplum içerisinde ayıplı olarak tanımlanmanın veya öteki tarafından beğenilmemenin bir işareti olarak anlayabiliriz (Bostancı, 2006: 33).

Damgalanan kişi veya kişilerin normalin dışında olduğu belirtilmektedir. Bu kişiler, normalin dışında olarak damgalanmaları nedeniyle negatif söylemlere ve tepkilere maruz kalmaktadırlar. Damgalanan kişiler bu tür negatifliklere maruz kalmalarından dolayı içinde bulundukları ortamdan uzaklaştırılmaktadırlar. Temel

olarak bakıldığı zaman damgalanmanın temel hedefi kişiyi veya kişileri toplumdan ayırmak ve dışlamaktadır (Taşkın, 2004: 3).

2.3.3.2. Önyargı

Önyargı konusunda ne kadar farklı tanımlar yapılmış olsa da, genel olarak kişinin veya kitlelerin olumsuzluk ile karşı karşıya kalması konusunda hemfikir olunmuştur.

Bu kavramın tarihsel süreç içerisinde barındırdığı özelliklere baktığımızda, Allport “Önyargının Doğası” başlıklı çalışmasında önyargı kavramının anlamındaki değişimi genel hatlarıyla şu şekilde özetlemektedir (Allport, 1958'den akt. Ataman, 2012: 63).

- Antik çağlardakilere göre önyargı, önceki karar ve tecrübelerle dayalı yargı anlamına gelmektedir.
- Sonra terim, İngilizcede olguların gerekli değerlendirilmesi yapılmadan oluşturulan yargı anlamını kazanmıştır.
- En sonunda terim ön ya da desteklenmiş yargıya eşlik eden, hoşla gidene ya da gitmeyene ilişkin mevcut duygusal nitelikler de kazanmıştır.

En basit anlamıyla önyargıya sahip kişiler, başka kişiler veya grupları ilk olarak fiziksel ve zihinsel olarak farklılaştırıp onlarla aralarına mesafe koymaktadırlar. Her bireyde önyargı olabilmektedir. Önyargı davranışa evrildiği zaman ortaya ayrımcılık çıkmaktadır.

Toplum içinde yer alan kitleler, birtakım nedenlerden dolayı bir sıralama, hiyerarşi kapsamında birbirlerine bağlı olarak önyargı ve ayrımcılığı meydana getirirler. Toplum içerisinde adaletle güvenin az olması, şiddet temelli bir yapının olması, örgütlenme yapısı ne kadar fazla ise sesi az çıkan gruplara, azınlıklara karşı yapılan önyargı ve ayrımcılık da o kadar fazladır (Göregenli, 2018: 6).

Birbirine karşı görüşlerde bulunan gruplar, karşı grubun tamamen olumsuz yönlerini dikkate alırken, kendi grubunda bulunan yanlışları görmezden

gelebilmektedir. Gruplar ve kitleler arası ne kadar iletişim kopmuşsa ortaya çıkacak tutum ve davranış o kadar serttir.

Bu tür durumlar sonucunda önyargıların etkisiyle insanlar şiddete de başvurabilir. Önyargı, yukarıda açıklanan şiddet, nefret ve benzeri olumsuz tutum ve davranışları tetikleyen temel unsurdur. Birbiriyle herhangi bir iletişimi olmayan, temas kurmayan insanlar önyargılarında daha kesin olabilmektedirler.

2.3.3.3. Kalıp Yargılar (Stereotipler)

Yapılan sınıflandırmalar sonucunda insanlar birbirlerini gruplara ayırarak farklı farklı algılamaktadır. Bu tür yapılan sınıflandırmalar sonucunda ortaya çıkan algılar ile zihinlerde bilişsel bir yapı gelişmektedir. Bu gelişmekte olan yapılardan biri de kalıp yargılardır.

Kalıp yargılar kavramını ilk olarak hayata geçirmiş olan Lippmann'a göre sınıfsal farklılıklar ve kalıp yargılar, beynimizde önceden oluşan kavramlardan beslenmektedir. Örnek verilecek olursa, "Erkekler ağlamaz" gibi ifadeler temel kalıp yargılardır (Madran, Demirtaş, 2018: 32-33).

Bu duruma göre, kalıp yargılar bireylerin dışa dönük bir otomatik savunması olarak görülmekte; içinde büyüdüğümüz toplumun, statünün ve zihin dünyamızın göstergesi olmaktadır (İmançer, 2009: 129).

Önyargı ile kalıp yargı anlaşılma biçimi açısından birbiriyle karıştırılabilmektedir. Her ne kadar birbiriyle karıştırılıyor olsa da, aynı zamanda birbirlerini anlam açısından tamamlayan kavramlardır. Kalıp yargılara bakıldığında zaman sürekli olumsuz yargıların olmadığını görmekteyiz. Örneğin; X bir araç markasının her zaman en güvenli araç olması bir kalıp yargıdır veya bütün Almanların disiplinli olduğu kalıp yargısı olumsuz olmayan bir ifade olarak önerilse de kalıp yargılara örnektir (Göregenli, 2018: 23).

2.3.3.4. Ayrımcılık

Prensipler doğrultusunda dünyanın neresinde olursa olsun hayata gözlerini açan her birey doğuştan eşittir. Hukuksal anlamda da doğan insanların hangi şehirde, hangi renkte, hangi cinsiyette, hangi inanç temeline sahip olduğuna bakılmaksızın insan olması çerçevesinde eşit haklara sahiptir. Zaman içerisinde modern toplumun geliştirdiği hukuksal çerçeveye birlikte ayrımcılığın önlenmesine yönelik çalışmalar modern hukuk sistemine girmiştir (Göregenli, 2018: 18).

Kavramsal olarak bakıldığında ayrımcılık, insanların özel yaşamlarında veya kamusal yerlerde eşitlik temelinde insan haklarına sahip olamamasına, eşitlik hakkının gasp edilmesine, kişinin veya kişilerin dışlanması anlamına gelmektedir. Buna ek olarak, ayrımcılığı toplum içerisinde azaltmaya çalışmamak, gruplar veya kitleler üzerinde bulunan ayrımcılığı azaltmak için çalışma yapmamak, tüm bunlar için hukuksal politikalar geliştirmemek de ayrımcılık olarak kabul edilmektedir (Karan, 2013: 98).

Ayrımcılık kavramı, farklı olan şeylerin nasıl algılandığı ile doğrudan ilgilidir. İnsanların veya grupların kendilerini diğer gruplara göre daha üstün görmesi, genele bakıldığı zaman genel ile aynı olmaması, farklı olan kişilere gruplara karşı yaklaşım, siyasal anlamda da söylemlerin yer alması ayrımcılık unsurlarındandır (Göregenli, 2018: 6).

Ayrımcılık kavramı ilk etapta bireysel anlamda başlamış olsa da, olaya bakış davranışsal olarak yaşadığı çevrenin ve kültürel değerlerinin bakış açısı çerçevesinde şekillenmektedir (Göregenli, 2013c: 39).

Bireyin kültürel yapısı, içinde yaşamış olduğu toplum ayrımcılığın meydana gelmesindeki en temel sebeplerden biridir. Bireylerin göçmenlere yönelik sergileyeceği davranışların oluşmasında toplumsal yapı ve kültürel değerlerin etkisi ciddi anlamda görülmektedir.

2.3.3.4.1. Doğrudan Bağlantılı Ayrımcılık

Doğrudan Bağlantılı Ayrımcılık, ayrımcılığın en sert halini ifade eder. Bir kişiye; etnik kökeni, dini, cinsiyeti, ten rengi nedeniyle başka kişilere kıyasla farklı, kötü ve olumsuz bir davranış sergilenmesi doğrudan ayrımcılığı ifade eder. Kişinin kıyafetinden dolayı topluma açık bir restorana, sanat galerisine alınmaması ise doğrudan ayrımcılıktır.

2.3.3.4.2. Dolaylı Ayrımcılık

Dolaylı Ayrımcılık, doğrudan ayrımcılık kadar kesin ve sert değildir. Dolaylı olarak ilk etapta tarafsız gibi karar almak, uygulama aşamasında belirli şartlarda kişiyi veya kişileri dezavantajlı bırakmaya denir. Örneğin bir iş ilanı başvurusunda iş tanımı dışında şoförlük bilgisi isteniyor olması dolaylı ayrımcılığa örnek verilebilir.

2.3.3.5. Zenofobi

Zenofobi kavramı bir toplum içerisinde yabancılar ile iç içe yaşamaktan ve yerli halktan başka kişilerin var olmasından dolayı oluşan rahatsızlık biçimidir. Zenofobi şiddeti ve olumsuz duyguları içinde bulundurmaktadır. Bu tür nefret biçimi toplum içerisinde bulunan farklı görüşlere, farklı kültürlerle karşı olmaktadır.

Zaman içerisinde yerleşim yerlerine gelen yabancıların artması ve bu artış sonucu ortaya çıkan tedirginlik ile yabancı korkusu oluşmaktadır. Bu durum zamanla nefreti ve şiddeti beraberinde getirmektedir. Bu fikirle beraber toplumda yer alan yabancıların kültürlerine de karşı gelme düşüncesi oluşmaktadır. Bu kavram kişinin içinde yaşadığı ortam, eğitim seviyesi ve sosyo-kültürel çevresi ile doğrudan bağlantılıdır (Padır, 2019).

2.4. Nefret Söylemi Türleri

Nefret söyleminin sosyal hayat içerisinde birçok farklı boyutları ve şekilleri olmakla birlikte, hedef alınan kişi veya kişilere göre nefret söyleminin türleri de değişiklik göstermekte ve bu değişikliklere göre sıralanabilmektedir. Sırasıyla, yoğun

olmakla beraber kadınlara yönelik nefret söylemi, hemen ardından siyasal nefret söylemi, dini ve kültürel temelli nefret söylemi, cinsel kimlik temelli nefret söylemlerini sıralayabiliriz.

2.4.1. Yabancılarla ve Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi

Nitelik kapsamında baktığımız zaman, nefret söylemi daha çok göç etmiş kişileri ve ırk temelli kitleleri hedeflemektedir. Gerek dünyanın farklı ülkelerinde gerekse Türkiye’de ekonominin daralması sonucu yabancılarla karşı nefretin sıklığı arttığı görülmektedir. Buna ek olarak, ırkçılık ile nefret söylemi arasında doğrudan bağlantı bulunmakta ve birbirlerini besleyen iki kavram olarak ele alınmaktadır. Ülkede yaşanan problemlerden dolayı başka ülkede yaşayan yabancılar o ülkede “düşman” olarak görülmekte, toplum içerisinde kaygı düzeyinin artışında kaynak niteliğinde konumlandırılmaktadırlar. (Binark ve Çomu, 2012).

Toplum içerisinde var olan problemler yabancılar tarafından ortaya çıkarılmakta algısı oluşturulmaktadır. Bu durum, var olan sıkıntıların sağlıklı şekilde anlaşılmamasına ve yaşam içerisinde oluşan ve oluşacak sorunların kaynağı olarak yabancıları görüp onlara karşı kin ve nefret beslenmesine neden olmaktadır (Yılmaz, 2013: 47).

2.4.2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi

Modern toplumda var olan gelişmeler ile kadınların da erkekler gibi iş hayatına girmesi ve iş tecrübelerine göre farklı görevlerde yer alması doğal olarak zaman içerisinde gerçekleşmiştir. Toplumsal süreçte erkeklerin ataerkil dil ve söylem yapısına sahip olduğu bilinmektedir. Bu dil aktarımı kadınların nefret söylemine maruz kalmasına neden olmaktadır. İncelendiği zaman, kadınların nefret söylemine maruz kalmasının temel nedeni, toplumsal olarak erkeklerin daha ön planda olması olarak görülmektedir. Bu durum toplumun her katmanında kendini göstermekte olup, medyada, sosyal hayatın içerisinde varlığını hissettirmektedir. Ayrıca kadınların bir meta olarak görülmesi, ticarete de bir reklam yüzü olarak kullanılması farklı

söylemleri meydana getirmiştir. Bu tür nefret söylemi kadına şiddeti de peşinden getirmektedir (Yılmaz, 2013: 46).

Bu tür nefret söylemi yaşamın her adımında görülebilmektedir. Kamu veya özel alan fark etmeksizin medyada bu nefret açıkça görülmektedir. Teknolojiyle beraber internetin gelişmesiyle kadın ve erkek arasındaki bu durumun internet âlemine de taşındığı görülmektedir. Bu tür nefret söylemleri kadınların toplum içerisinde cinsiyetlerinden dolayı eşit haklara sahip olamadığını göstermektedir.

Bu konuyu kapsayan anketlere bakıldığı zaman, kadınların hedefte olduğu anlaşılmaktadır. Uluslararası Af Örgütü'nün bu konuyu kapsayan araştırmasına göre, kadınların sosyal medyada hedef gösterildiği, tehdit ve kötü sözler gibi hakaretler ile karşılaştığı görülmüştür. Araştırmaya göre, sosyal medyadaki paylaşımlarda kadın ve cinsiyet nefreti saptanmıştır (DW, Erişim Tarihi: 21.03.2022).⁸

2.4.3. Siyasal Nefret Söylemi

Siyasal nefret söylemi, siyasi liderler ve liderlerin yönettiği siyasi partilerin açıkladığı fikirler, görüşler, ideolojiler, siyasi gruplar ile aynı düşünmedikleri için başka kişi veya gruplar tarafından söylenen nefret söylemidir. Bu tür ideolojiye ve o ideolojiyi savunan gruplara, kitlelere yönelik nefret duyulmasıdır. Siyasi nefret söyleminin gelişmesinde partilerin söylemleri ve fikirleri ciddi anlamda önem taşımaktadır. Bu tür nefret söylemi toplum içerisinde çatışmaya varan problemler ortaya çıkarmaktadır (Yılmaz, 2013: 44).

Bu tür incelendiğinde, siyasi söylemlerin farklı olması veya aynı ideolojilerde olunmaması nefret söylemini tetiklemektedir. Nefret söyleminde bulunan kişiler veya gruplar da başka bir siyasi grup tarafından aynı şekilde nefret söylemine maruz kalabilmektedir. Siyasi kitleler ve liderler ne kadar ortak zeminde konuşup birbirlerine saygı duyarsa bunun sonucu olarak ortaya çıkacak siyasal nefret söyleminde de bir o kadar azalma olacaktır (Alğan ve Şensever, 2010: 10).

Bu söylem türünde söylenen söz ile birlikte o sözü kimin söylediği de ciddi önem arz etmektedir. Siyasi liderler parti tabanı üzerinde etki sahibi olduğundan dolayı liderin söylemiş olduğu nefret söyleminin tabanda karşılık bulması kaçınılmazdır. Bu nedenle siyasi parti sözcüleri, liderleri ve başkanları kitleleri harekete geçirebileceğinden söylemlerine oldukça dikkat etmelidirler (Ozulu, 2014: 20-21).

Toplum içerisinde yer alan her birey gibi siyasi parti içerisinde yer alan bireyler de ifadelerini, düşüncelerini en özgür zeminde tartışmalı ve söylemelidir. Normal vatandaştan farklı olarak, siyasi liderlerin, toplumla iç içe olması ve onlarla kurduğu ifade biçiminin vatandaşların gündelik hayatlarını etkiledikleri bir gerçektir. Siyasi partiler seçim kazanmak için çalışmalar yapmakta, kendi tabanını canlı tutmak için mitingler düzenleyebilmektedirler. Bu tür mitinglerde ve seçim zamanında nefrete varan sözlerin söylenmesi toplum içerisinde şiddete dönüşebilmektedir (McGonagle, 2013: 17-18).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ SığınMACILARIN TOPLUM İÇİNDE MARUZ KALDIĞI NEFRET SÖYLEMİ: İSTANBUL AVRUPA YAKASI ÖRNEĞİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Konusu

Tarih sahnesine bakıldığında, bireylerin veya kitlelerin her daim bir yerden bir yere gittiği, hareketliliğin olduğu görülmektedir. Göç ile birlikte ciddi anlamda sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve askeri olarak toplumun etkilendiği gözlenmektedir. Göç etme nedenlerine bakıldığında ise, en temelde bir hayatta kalabilme mücadelesi olduğu anlaşılmaktadır.

Dünya’da ve Türkiye’de her geçen gün sığınmacılar ile ilgili yeni olayların, savaşların yaşanması yeni göç dalgalarına zemin hazırlamaktadır. Suriye’deki krizin de her geçen gün daha da şiddetlenmesi ve bunun sonucundan farklı ülkelere göçlerin olmasıyla birlikte, Suriyelilere yönelik üretilen nefret söylemleri ivme kazanmıştır. Suriyelilerin okullarda, hastanelerde, sosyal hayatın tüm alanlarında yer almasıyla birlikte, nefret söylemi ile ilgili de haberlerin çıktığı görülmektedir. İnsanlık tarihinin hemen hemen her döneminde yer alan göç hareketlerinin günümüzde de devam ediyor oluşu, gelecekte de bu göçlerin devam edebileceğinin bir işaretidir. Bu nedenle, bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların toplum içinde maruz kaldığı nefret söylemini değerlendirmek amacıyla İstanbul İli Avrupa Yakası’nda yaşamını sürdüren 11 Suriyeli ile nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Göç ile beraber toplumda ciddi ölçüde sosyal, kültürel, ekonomik, askeri hatta siyasal anlamda değişim ve dönüşümün olabileceği görülmektedir. Dünya’da her geçen gün göç dalgalarının arttığı, yeni sığınmacıların geldiği gözlenmektedir. Dünya’nın içinde bulunduğu pandemi şartları, iklim değişikliği, kuraklık ve bazı

coğrafyalardaki sıcak savaşlar da toplumu olumsuz yönde etkilemiştir. Suriye’de yaşanan kriz de göçleri beraberinde getirmiştir. Bu kriz sonucu Türkiye’ye yapılan göçlerin en yoğun yaşandığı il ise İstanbul’dur. Bu kapsamda, bu çalışmanın amacı, Suriyeli sığınmacıların İstanbul Avrupa Yakası’nda maruz kaldığı nefret söylemini ele almak, bununla beraber, kişilerin hangi ortamlarda ve ne şekilde nefret söylemine maruz kaldıklarını saptamaktır.

3.3. Çalışma Grubu

Bu araştırma kapsamında, İstanbul İli Avrupa Yakası’nda ikamet eden, Suriye’den gelmiş olup, kendini Türkçe dilinde ifade edebilen 11 kişi ile farklı zaman ve farklı yerlerde görüşmeler yapılmıştır. Araştırma için katılımcıların görüşme yapmayı kabul etmeleri ve çalışmaya katılmaya istekli olmaları dikkate alınmıştır. Kişilerin onayı alındıktan sonra çalışmalara başlanmıştır. Pandemi koşulları nedeniyle sosyal mesafeye dikkat edilmiştir.

Tablo3. Katılımcılara İlişkin Özellikler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek
K1	E	32	Eğitimsiz	Depo İşçisi
K2	E	23	Eğitimsiz	Tekstil İşçisi
K3	E	32	Eğitimsiz	Depo İşçisi
K4	E	19	Lise Mezunu	Lisans Öğrencisi
K5	E	19	Eğitimsiz	Market Çalışanı
K6	E	38	Eğitimsiz	Karton Toplayıcısı
K7	E	29	Eğitimsiz	Çöp/Karton Toplayıcısı
K8	E	42	Eğitimsiz	Nakliyat
K9	K	19	Eğitimsiz	Tekstil İşçisi
K10	K	40	Eğitimsiz	Temizlik İşçisi
K11	K	22	Lise Mezunu	Lisans Öğrencisi

Tablo 3'e göre, araştırmaya katılan bireylerden 8'i erkek, 3'ü kadın olmak üzere toplam 11 kişi ile görüşülmüştür. Örneklemdaki en küçük yaş 19, en yüksek yaş ise 42'dir. Katılımcıların 3'ü lise mezunu ve lisans öğrencisidir; 8'i ise herhangi bir eğitim almamıştır.

3.4 Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma, tümevarım ve tündengelimci bir yaklaşımla, olayları ve olguları doğal ortamları içinde betimleme, katılımcıların bakış açılarını anlama ve yansıtma üzerine odaklanan bir araştırma yaklaşımıdır. Nitel araştırma yöntemlerinin doğal ortama duyarlı olması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıları ortaya koymayı sağlaması, araştırma deseninde esnekliğin olması ise diğer önemli özellikleridir. Nitel araştırmalarda verilerin toplanmasında kullanılabilecek dört temel yöntem vardır. Bunlar; odak grup görüşmesi, gözlem, görüşme ve doküman incelemedir (Çokluk vd., 2011, s. 96).

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden “görüşme” ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme, görüşülen kişilere kendilerini birinci elden ifade edebilme fırsatı verir ve araştırmacının görüşme yaptığı kişilerin anlam dünyalarını, bakış açılarını, içinde bulundukları özel durumlara ait duygu, düşünce ve tecrübelerini yine onların ifadeleri yardımıyla derinlemesine anlamasına imkân sunar (McCracken, 1988: 9). Görüşmeler çoğunlukla yüz yüze yapılmakla beraber, telefonla veya diğer teknolojik araçlarla da yapılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Mülakat sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde, nitel araştırmadaki diğer veri toplama yöntemlerinde olduğu gibi analiz gerçekleştirilmektedir. Temel amaç, ilgili konuya ilişkin görüşleri ortaya koymaktır (Sağlam, 2020, s.228). Araştırma kapsamında Suriyeli sığınmacıların İstanbul İli Avrupa Yakası'nda maruz kaldığı nefret söylemlerini daha iyi analiz edebilmek için nitel veri toplama konusunda önemli bir işleve sahip olan, “görüşme” yöntemi tercih edilmiştir. İçişleri Bakanlığı Göç Başkanlığı tarafından yayınlanan rakamlara göre en fazla Suriyeli, İstanbul'un Avrupa

Yakası'nda bulunan ilçelerde hayatını sürdürmektedir. Bu nedenle bu çalışma, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda yaşayan Suriyeliler ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan kişilere, öncelikle çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcıların, kendilerini tercüman desteği olmadan Türkçe olarak ifade edebiliyor olmalarına ve İstanbul Avrupa Yakası'nda ikamet ediyor olmalarına dikkat edilmiştir. Görüşmeler, mümkün olduğunca farklı profilden insanlar ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma esnasında kullanılan soru formu, açık uçlu sorulardan oluşturulan ve yarı yapılandırılmış bir formdur. Araştırma kapsamında, önceden hazırlanan ve etik kurul tarafından onaylanan 14 soru, katılımcılara sırasıyla yöneltilmiştir. Katılımcılara sorulan sorular aşağıdaki gibidir:

- 1.Yaş
- 2.Cinsiyet
- 3.Meslek
- 4.Eğitim Durumu
- 5.Medeni Durum
- 6.Türkiye'ye ne zaman geldiniz?
- 7.İstanbul'a ne zaman geldiniz?
- 8.İstanbul'un hangi ilçesinde ve ne zamandan beri yaşıyorsunuz?
- 9.Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?
10. En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?
11. Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?
- 12.Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?
- 13.Nefret söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?
- 14.Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından farklı zamanlarda ve farklı mekanlarda bireysel görüşme yöntemi ile toplanmış olup, buradan elde edilen veriler ışığında değerlendirmeye gidilmiştir. Veri toplamak amacıyla gerçekleştirilen görüşmelerde pandemi kurallarına dikkat edilmiş olup, görüşmeler 20 dakika sürmüştür. Katılımcılardan elde edilen veriler yazılı olarak kaydedilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, gizlilik esaslarına uygun şekilde korunmuştur. Katılımcıların duygu, düşünce ve görüşlerini özgürce ifade edebilmeleri ve baskı altında hissetmemeleri için isim kullanmak yerine mülakat numarası verilmesi tercih edilmiştir.

3.5. Verilerin Toplaması

Kalitatif yaklaşımın kullanıldığı bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların toplum içinde maruz kaldığı nefret söylemlerini anlamak amacıyla veri toplama yöntemi olarak birebir görüşme yöntemi kullanılmıştır.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın örneklemi, İstanbul Avrupa yakasında yaşayan ve Türkçe olarak kendini ifade edebilen 11 Suriyeli sığınmacı kişi ile sınırlıdır. Katılımcılardan elde edilen bilgi 13 soru ile sınırlıdır. Araştırma örnekleminde cinsiyet değişkeni açısından eşit bir dağılım bulunmamaktadır.

3.7. Araştırma Sorusu ve Hipotez

Araştırma sorusu “Suriyeli sığınmacılar nefret söylemine maruz kalmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın hipotezi ise aşağıda belirtilmektedir:

H₀: Suriyeli sığınmacılar nefret söylemine maruz kalmaktadırlar.

H₁: Suriyeli sığınmacılar nefret söylemine maruz kalmamaktadırlar.

3.8. Bulgular

Araştırma kapsamında; katılımcılara kişisel bilgileri ile ilgili birlikte, nefret söylemini anlamaya ve katılımcıların görüşlerini ortaya çıkartmaya yönelik sorular sorulmuştur. Bu sorulardan elde edilen cevaplar aşağıda yer almaktadır.

3.8.1. Araştırmanın Birinci Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci sorusu, “Yaşınız kaç?” olarak belirlenmiştir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo4: Katılımcıların Yaşlarına Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	YAŞ
K1	32
K2	23
K3	32
K4	19
K5	19
K6	38
K7	29
K8	42
K9	19
K10	40
K11	22

Yukarıdaki tabloda gösterildiği üzere araştırmaya katılan katılımcılar 19 – 42 yaşları arasındadır.

3.8.2. Araştırmanın İkinci Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusu, “cinsiyet” olarak belirlenmiştir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo5: Katılımcıların Cinsiyetine Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	CİNSİYET
K1	Erkek
K2	Erkek
K3	Erkek
K4	Erkek
K5	Erkek
K6	Erkek
K7	Erkek
K8	Erkek
K9	Kadın
K10	Kadın
K11	Kadın

Tablo 5’e göre K1 ile K8’e kadar olan katılımcıların cinsiyetleri erkek olup K9 ile K11 arasındaki katılımcıların kadın olduğu görülmektedir.

3.8.3. Araştırmanın Üçüncü Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü sorusu, “meslek” olarak belirlenmiştir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo6: Katılımcıların Mesleğine Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	MESLEK
K1	Depo İşçisi
K2	Tekstil İşçisi

K3	Depo İşçisi
K4	Lisans Öğrencisi
K5	Market Çalışanı
K6	Karton Toplayıcısı
K7	Çöp/Karton Toplayıcısı
K8	Nakliyat
K9	Tekstil İşçisi
K10	Temizlik İşçisi
K11	Lisans Öğrencisi

Tablo 6’a göre, 11 katılımcıdan 9’u mavi yakalı işçi olarak adlandırabileceğimiz işleri yapmakta olup, 2 kişinin ise öğrenci olduğu görülmektedir.

3.8.4. Araştırmanın Dördüncü Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü sorusu, “eğitim durumu” olarak belirlenmiştir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo7: Katılımcıların Eğitim Durumuna Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	EĞİTİM
K1	Eğitimsiz
K2	Eğitimsiz
K3	Eğitimsiz
K4	Lise Mezunu
K5	Eğitimsiz
K6	Eğitimsiz
K7	Eğitimsiz
K8	Eğitimsiz
K9	Eğitimsiz
K10	Eğitimsiz
K11	Lise Mezunu

Tablo 7’ e göre, 11 katılımcıdan K4 ile K11 lise mezunu olduğu, diğer katılımcıların ise herhangi bir eğitim almadıkları görülmektedir.

3.8.5. Araştırmanın Beşinci Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın beşinci sorusu, “medeni durum” olarak belirlenmiştir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo8: Katılımcıların Medeni Durumuna Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	MEDENİ DURUM
K1	Evli
K2	Bekar
K3	Evli
K4	Bekar
K5	Bekar
K6	Bekar
K7	Bekar
K8	Evli
K9	Bekar
K10	Evli
K11	Bekar

Tablo 8’e göre 11 katılımcıdan K1, K3, K8 ve K10’un medeni durumu evli olup diğer katılımcıların ise medeni durumları bekadır.

3.8.6. Araştırmanın Yedinci ve Sekizinci Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın yedinci sorusu, “İstanbul’a ne zaman geldiniz ve hangi ilçede yaşıyorsunuz?” olarak belirlenmiştir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo9: Katılımcıların İstanbul’a Ne Zaman Geldikleri ve Hangi İlçede Yaşadıklarına Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	GELİŞ TARİH	İLÇE
K1	2020	İkitelli
K2	2017	Esenler
K3	2018	İkitelli
K4	2013	Bahçelievler
K5	2015	Esenler
K6	2018	Bağcılar
K7	2015	Esenler
K8	2013	Arnavutköy
K9	2018	Bağcılar
K10	2017	Güngören
K11	2014	Avcılar

3.8.7. Araştırmanın Dokuzuncu ve Onuncu Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu ve sonuncu sorusu, “Nefret söylemine maruz kaldınız mı?” ve “En çok nerede nefret söylemine maruz kaldınız?” olarak belirlenmiştir. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevap aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo10: Katılımcıların Nefret Söylemine Maruz Kalma Durumlarına ve En Çok Nerede Nefret Söylemine Maruz Kaldıklarına Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	NEFRET SÖYLEMİ	ORTAM
K1	Evet	İş Ortamı
K2	Evet	Sosyal Ortam
K3	Evet	Hastane Ortamı
K4	Evet	Üniversite Ortamı
K5	Evet	Sosyal Ortam
K6	Evet	İş Ortam
K7	Evet	Sosyal Ortam

K8	Evet	İş Ortamı
K9	Evet	İş Ortamı
K10	Evet	Hastane
K11	Evet	Okul / Üniversite Ortamı

Tablo 10'a göre 4 katılımcı iş ortamında, 3 katılımcı sosyal ortamda, 2 katılımcı hastane ortamında ve 2 katılımcı ise okul/üniversite ortamında nefret söylemine maruz kaldığını beyan etmiştir.

3.8.8. Nefret Söylemine Maruz Kaldığını Beyan Eden Katılımcıların Cevaplarının Kategorilendirilmesi

Araştırma sonucunda, nefret söylemine maruz kaldığını beyan eden kişilerin paylaştığı görüşler, bilimsel literatür ışığında kategorilendirilerek tablolştırılmıştır (Tablo11).

Tablo11: Nefret Söylemine Maruz Kalan Katılımcıların Cevaplarını Kategorilendirmeye Yönelik Bulgular

	DAMGALAMA	ÖNYARGI	DOĞRUDAN AYRIMCILIK	ZENOFOBİ
K1			✓	✓
K2			✓	✓
K3			✓	✓
K4	✓		✓	✓
K5				✓
K6			✓	✓
K7		✓		✓
K8	✓	✓		✓
K9		✓		✓
K10		✓	✓	✓
K11		✓	✓	✓

Tablo 11’de katılımcılar ile yapılan görüşme sonucu nefret söylemi çerçevesinde üretilen pratik tutumlar belirlenmiştir. Bu tutumlar belirlenirken görüşme formunda kayıt altına alınan katılımcı beyanları esas alınmıştır (Ek2).

K1 “*Suriyelilere bak bir de işten kaçıyor, nankörlere bak*” ifadesini görüşme esnasında aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, nefret söylemi kapsamında doğrudan ayrımcılık ve zenofobi kavramları ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

K2 “*Sizde mi geldiniz y*v*sk Suriyeliler*” ifadesini görüşme esnasında aktarmıştır. Bu ifade değerlendirildiğinde, nefret söylemi kapsamında doğrudan ayrımcılık ve zenofobi kavramları ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

K3 “*S*k*i*g*d*n bu topraklardan, hastanede para vermeden tedavi görüyorsunuz*” ifadesini görüşmede aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifadenin nefret söylemi kapsamında doğrudan ayrımcılık ve zenofobi kavramları ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu kavramların dışında, katılımcı K3 küfüre de maruz kalmıştır.

K4 “*Bu ne iğrenç bir kot l*n, tüm Suriyelilerin saçlarını inek yalamış gibi*” ifadesini aktarmıştır. Aktarmış olduğu cümle, nefret söylemi kapsamında doğrudan ayrımcılık, damgalama ve zenofobi kavramları ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

K5 “*Siz nasıl erkeksiniz be, adam dediğin savaştan kaçmaz g*t*” ifadesini aktarmıştır. Aktarılan bu cümle, nefret söylemi kapsamında zenofobi kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu kavram dışında katılımcı K5 küfüre de maruz kalmıştır.

K6 “*Neden savaşmadınız y*v*a*l*r*” ifadesini aktarmıştır. Aktarılan bu cümle analiz edildiğinde nefret söylemi kapsamında doğrudan ayrımcılık ve zenofobi kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu kavram dışında katılımcı K6’nın küfüre de maruz kaldığı gözlenmektedir.

K7 “*Kötü işler yapıyorsunuz*” ve “*Gidin, savaşın. Neden geldiniz?*” ifadesini aktarmıştır. Aktarılan bu cümle analiz edildiğinde nefret söylemi kapsamında önyargı ve zenofobi kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

K8 “Suriyeli olduğumuzu ve hırsızlık yapabileceğimizi söyleyerek...” ve “Savaştan kaçtınız zaten l*n” ifadelerini aktarmıştır. Aktarılan bu cümle analiz edildiğinde nefret söylemi kapsamında damgalama, önyargı ve zenofobi kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

K9 “Suriyeliler çok kalabalık ve evi çok kötü hale getiriyorlar” ifadesini aktarmıştır. Aktarmış olduğu cümle analiz edildiğinde nefret söylemi kapsamında önyargı ve zenofobi kavramları ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

K10 “Devletten para alıyorsunuz, her şey size bedava, çok çocuk yapıyorsunuz. Gidin Suriye’ye” ifadesini aktarmıştır. Aktarılan bu cümle analiz edildiğinde nefret söylemi kapsamında önyargı, doğrudan ayrımcılık ve zenofobi kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

K11 “Suriyelilere yer vermem” ve “Zaten işsizlik var o kadar öğrenci işsiz, siz niye okuyorsunuz?” şeklinde ifadeler aktarmıştır. Aktarılan bu cümle analiz edildiğinde nefret söylemi kapsamında önyargı, doğrudan ayrımcılık ve zenofobi kavramı ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ifade ettikleri cümleler incelendiğinde, katılımcıların nefret söylemi çerçevesinde üretilen pratiklerden en az bir tanesine maruz kaldığı görülmektedir.

3.8.9. Araştırmanın On Üçüncü Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın on üçüncü sorusu, “Nefret Söylemini Gerçekleştirenin Cinsiyeti Nedir?” olarak belirlenmiştir. Bu soruyu sormanın amacı erkek veya kadınlardan hangilerinin daha çok nefret söyleminde bulunduğunu ortaya koymaktır. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo12: Nefret Söylemini Gerçekleştirenin Cinsiyeti Nedir? Sorusuna Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	NEFRET SÖYLEMİNİ GERÇEKLEŞTİRENİN CİNSİYETİ
K1	Erkek

K2	Erkek
K3	Erkek- Kadın
K4	Erkek- Kadın
K5	Erkek
K6	Erkek-Kadın
K7	Erkek
K8	Erkek
K9	Erkek
K10	Erkek-Kadın
K11	Erkek

Tablo12’ye bakıldığında tüm katılımcılar erkekler tarafından nefret söylemine maruz kaldığını ifade etmekte olup K3, K4, K6 ve K10 numaralı katılımcılar ise hem kadınlar hem erkekler tarafından nefret söylemine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

3.8.10. Araştırmanın On Dördüncü Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın on dördüncü sorusu, “Vatandaşlara Sunulan İmkanlardan Eşit Olarak Yararlandığınızı Düşünüyor Musunuz?” olarak belirlenmiştir. Bu soruyu sormanın temel amacı araştırma kapsamında kişilerin eşit haklara sahip olup olmadığını, eşit değiller ise hangi temel başlıklarda eşit olmadıklarını ortaya koymaktır. Alınan cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo13: Vatandaşlara Sunulan İmkanlardan Eşit Olarak Yararlandığınızı Düşünüyor Musunuz? Soruna Yönelik Bulgular

GÖRÜŞME NUMARASI	“VATANDAŞLARA SUNULAN İMKANLARDAN EŞİT OLARAK YARARLANDIĞINIZI DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ?”
K1	Çalışma Koşulları, Alınan Ücret
K2	Çalışma Koşulları, Sağlık Koşulları

K3	Çalışma Koşulları, Alınan Ücret
K4	Evet
K5	Çalışma Koşulları, Alınan Ücret
K6	
K7	
K8	İşçi Hakları, Alınan Ücret
K9	Eğitim Hakkı
K10	İşçi Hakları, Alınan Ücret
K11	Barınma Hakkı

K1 “Depoda çalışıyorum orada her zaman taşıma işi olmuyor hiç boş kalmayalım diye temizlik işlerini de bana veriyorlar. Para olarak ve çalışma saatlerimiz açısından eşit olduğumuzu düşünmüyorum.” ifadesini görüşme esnasında aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, çalışma koşulları ve alınan ücrette eşit olmadıkları tespit edilmiştir.

K2 Görüşme esnasında ifade ettikleri değerlendirildiğinde çalışma koşulları ve sağlık koşulları eşit olmadığı tespit edilmiştir.

K3 “Genel olarak para konusunda eşit haklara sahip değiliz. Burada doğan, büyüyen çocuklar bize göre daha şanslı ama biz maaş olarak ve çalışma haklarımız olarak eşit değiliz. Çalışma saatlerimiz daha fazla, iş yerinden bazıları kart ile işe başlıyor ama bizim kartımız bile yok, bu yüzden hakkımızı da isteyemiyoruz.” ifadesini görüşmede aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, çalışma koşulları ve alınan ücrette eşit olmadıkları tespit edilmiştir.

K4 “Okulda yaşadığım bazı olaylar dışında genel olarak eşit haklara sahip olduğumu düşünüyorum çünkü burada okula gidiyorum.” ifadesini aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, herhangi bir eşitsizlik olmadığı tespit edilmiştir.

K5 “Mahalledeki olaylar dışında, markette çok çalışıp daha az para alıyoruz. Dükkân sahibi çalışma kartımızı çıkartabilir ama sigorta parasından dolayı çalışma hakkımızı

vermiyorlar.” ifadesini görüşmede aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, çalışma koşulları ve alınan ücrette eşit olmadıkları tespit edilmiştir.

K8 “*Nakliyat işinde hem araç parası hem de taşıma parası almamız gerekiyor ama Suriyeli olduğumuzu anladıkları zaman paramızı eksik veriyorlar. Zaten resmi dairelerde bir hak talep etmemiz olmuyor. Fakat burada doğan çocukların geçici koruma kimlik belgesi oluyor. O yüzden bizlere göre daha şanslılar.*” ifadesini görüşmede aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, işçi hakları ve alınan ücrette eşit olmadıkları tespit edilmiştir.

K9 “*19 yaşında olduğum için ilerleyen zamanda eğitimler almak istesem başvuru yapacak bir kimliğim yok. Bizim olduğumuz tekstilde çoğunluk Suriyeli olduğu için paramızı çok fazla kesmiyorlar ama resmi olarak hiçbir karşılığımız yok.*” ifadesini aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, eğitim konusunda eşit olmadığı tespit edilmiştir.

K10 “*Temizlik işinde ürün bazlı para alıyoruz ama Suriyeli olduğumuz için normale göre daha az para veriyorlar. Para açısından diğer insanlar ile eşit değiliz.*” ifadesini aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, işçi hakları ve alınan ücret konusunda eşit olmadıkları tespit edilmiştir.

K11 “*Yurt ihtiyacım olduğu zaman Suriyeli olduğum için normal bir öğrenci ile eşit haklarım olmadı. “Suriyeliye yer vermem” şeklinde sözlere maruz kaldım.*” ifadesini aktarmıştır. Aktarmış olduğu ifade değerlendirilmiş olup, barınma hakkında eşit olmadığı tespit edilmiştir.

İfade edilen cümleler incelendiğinde, katılımcıların nefret söylemi çerçevesinde üretilen pratikler dışında barınma, eğitim, çalışma koşulları, ücret haklarından en az bir tanesinde zorluk yaşadığını ifade ettiği görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma yöntemi kısmında detaylı şekilde açıklandığı üzere, İstanbul Avrupa Yakası'nda ikamet eden ve kendini Türkçe ifade edebilen toplam 11 Suriyeli birey ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonucu elde edilen sonuçlar için söylem ve içerik analizi uygulanarak incelenmiş ve sonuçlar paylaşılmıştır.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplar doğrultusunda, sığınmacıların daha çok iş ortamında işverenleriyle, alışveriş, hastane gibi temel ihtiyaçların karşılandığı yerlerde, insanların sosyalleşme alanlarında nefret söylemine maruz kaldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Örneğin, hastane sırasında insanların gergin olduğu anlarda, sığınmacıların kendi haklarını talep ettikleri yerlerde, insan gücüne dayalı iş alanlarında daha çok nefret söylemiyle karşı karşıya kaldıkları anlaşılmıştır.

Elde edilen veriler ve görüşmeler dikkate alındığı zaman sığınmacıların daha çok bulundukları ortamlarda tanımadıkları insanlar tarafından nefret söylemine maruz kaldıkları sonucuna varılmaktadır. Buna ek olarak, gişe sırası, işverenler, hastane, temel ihtiyaçlarını karşılamak için toplumla iç içe oldukları durumlarda, oralarda bulunan insanlar tarafından nefret söylemlerine maruz kaldıkları anlaşılmıştır.

Suriyeli oldukları için haksızlığa uğrama, kendilerini ülkeye, insana, şehre yabancı hissettikleri için seslerini çıkarmama, savaşta bir taraf tutmayıp canlarını kurtarmak için yaşadıkları yerlerden göç etme ve göç ettikleri yerlerde savaştan kaçtıkları yönünde hakarete ve şiddete varan davranışlar ile karşı karşıya kalma gibi durumlar katılımcıların değindikleri noktalar. Araştırma sorularına verilen cevaplar değerlendirildiğinde ortaya konulmuş olan “Suriyeli sığınmacılar nefret söylemine maruz kalmaktadırlar” şeklindeki hipotezin kanıtlandığı görülmektedir.

Göç, insanlık tarihi boyunca kitlesel ve bireysel olarak gerçekleşmiş olup, bu eylem sonucu bazen olumlu bazen olumsuz olaylar ortaya çıkmıştır. Göçün yaşandığı dönem, göç sebepleri, etkileri ve sonuçları ile ulusal veya uluslararası özellikleri içinde barındırmaktadır. Temel anlamda göçün tanımı, nedeni ve sonucu yazılı olmuş olsa da,

birçok farklı boyuttan kaynaklı olarak ve sürekli gelişerek bu kavram kendi kendini güncellemektedir.

Hrant Dink Vakfı'nın düzenlediği ve yayına aldığı “Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem” raporlarına bakıldığında, Suriyeliler ile ilgili abartı, yükleme ve çarpıntı içerikler ile toplumda düşmanlık algısının körüklendiği aktarılmıştır. Aynı raporda yer alan bilgilere göre “Suriyeliler Patır Patır Doğuruyor” ve “Bir Yılda 10 Bin Suriyeli Çocuk” başlıklı haberlerin medyaya sunulduğuna da yer verilmiştir. Söz konusu vakfın düzenlediği ve yayına aldığı raporlarda, Suriyelilerin nefret söylemi, aşağılama ve harekete maruz kaldığı da ifade edilmektedir. “*Gerçi ülkesini savunamayıp teröristlerin eline bırakıp kaçan adamdan ne bekleyeceksin ki*” şeklinde ifadelerle maruz kalındığı gözlemlenmiştir. Bu ifadeler sonucu da Suriyeli kimliğine yönelik olumsuz düşüncelerin arttığı düşünülmektedir.

Rahmani (2020) yüksek lisans tezi olarak sunduğu çalışmasında Türkiye Basınında Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi adlı çalışmayı değerlendirmiştir. Elde edilen bulgular ışığında nefretin Suriyelilere yönelmesinde hiçbir rasyonel dayanağın olmadığı ortaya konulmuştur.

Öztürk (2017) yüksek lisans tez çalışması olarak sunduğu çalışmasında Yeni Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi adlı çalışmayı değerlendirmiştir. Bu çalışmada, sıklıkla sığınmacıların sayıca fazla olmalarına, ev kiralari ve artan işsizliğin nedeni olarak sığınmacıların gösterilmesine yönelik durumlara yer verilmiştir. Bu nedenle de sığınmacılar ile ilgili yapılan yorumların olumsuz mesajlar içermekte olduğu ortaya çıkmıştır.

2022 yılında basımı yapılan ve göçmen hikayelerinin yer aldığı “Göçmen Bavulu” isimli kitapta “*Hatay’a vardığımızda, 5 kişilik bir grup, kendilerine para vermezsek bizi polislere yasa dışı göçmenler olduğumuz gerekçesiyle teslim etmekle tehdit ettiler*” şeklinde ifadelerle yer verilmiştir. Kitap incelendiğinde benzer temaları da olan farklı göç ve sığınma hikayeleri görülmektedir.

Genel bir çerçevede bakıldığında, göç eden ya da bir ülkeye sığınan bireylerin hayatlarını devam ettirebilmek için güvenli bir liman arayışı içerisinde İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin farklı illerine sığındıkları görülmektedir. Katılımcılar dil, ekonomi, sosyal uyum, kültürel farklılık başta olmak üzere birçok nedenden dolayı Türkiye'de farklı sorunlar yaşadıklarını ve yaşamaya devam ettiklerini belirtmişlerdir.

Bu nefret söylemi yabancıları, göçmenleri veya etnik grupları hedef alabilmektedir. Türkiye'de ve Dünya'da ekonomik nedenlerle üretilmiş örnekler sıklıkla görülmektedir. Ayrıca, bu nefret söylemi ırkçılıktan da beslenmektedir. Yabancılar ve göçmenlere yönelik nefret söylemi farklı etnik grupları toplumda korku, kaygı kaynağı olarak konumlandırmakta ve onları “düşman” olarak nitelendirmektedir (Binark ve Çomu, 2012).

Sonuç olarak, nefret söylemi, toplulukların ve bireylerin arasında düşmanlık ve kin gibi yaşamı, kültürü, sosyal yaşamın dengesini bozan ciddi bir sorundur. Bu sorunları ortadan kaldırabilmek için T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği ve Kızılay başta olmak üzere bu konu üzerinde çalışma yapan birçok sivil toplum kuruluşu, meslek grubu, dernek ve sivil inisiyatifler arasında ortak karar ve fikir birliği sağlanmalıdır.

Pandemi sürecinde küresel boyutta insanların yaşamış olduğu psikolojik süreçler ve başta İstanbul olmak üzere Türkiye'deki ekonomik gelişmeler sonucunda, sığınmacılar konusunda da toleransın düştüğü gözlenmektedir. Tahammülün düşmesi, toplum nezdinde birtakım nefret söylemlerine sebebiyet verebilmektedir. Bu durumun bazı sosyal çıktıları olmakta ve o toplumda yaşayan bireylerin huzurunu, refahını etkileyebilmektedir. Bu nedenle, günümüzde nefret söylemine maruz kalan bir Suriyeli sığınmacının hangi kuruma, hangi yolla başvurabileceği ve nasıl bir sonuç alabileceğiyle ilgili hizmetler geliştirilmelidir. Bu çalışmaların da iletişim araçları etkin şekilde kullanılarak, hedef kitleye tanıtılması ve ulaştırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Abadan, U. Bitmeyen Göç – Konuk İşçilikten Ulus – Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul Bilgi Ötesi Yayınları, İstanbul, 2006

Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73–82.

Akkayan, T. (1979). Göç ve Değişme (Vol. 2573). Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Ark-Yıldırım, C. & Özer-Yürür, Y. Y. (2019). Uluslararası Göçmenlerin Türkiye’ye Uyumu Yasal Düzenlemeler Ne Derece Uyumu/Entegrasyonu Hedefliyor? *Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 1941.

Altundegir, N. & Yılmaz, M. E. (2016). İç savaştan bölgesel istikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye'ye Faturası. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 289-301.

Algan, T. C. ve Şensever, F. L. (Ed.). (2010). Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 yıl, 10 Örnek. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği Yayınları.

Adıgüzel, Y. (2018). Göç Sosyolojisi. Ankara: Nobel Yayınları.

Ataman, H. (2012). Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinde Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları. Y. İncoğlu (Ed.), *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (47–80). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Akkoyunlu Ertan, K. & Ertan, B. (2017). Türkiye'nin Göç Politikası.

Contemporary Research in Economics and Social Sciences, 1(2), 7-34.

Alğan, T. C., ve Şensever, F. L. (Ed.). (2010). Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 yıl, 10 Örnek. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği Yayınları.

Aybay, R (2007). Yabancılar Hukuku, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Babuş, F. (2006) Osmanlıdan Günümüze Etnik-Sosyal Politikalar Çerçevesinde Göç ve İskân Siyaseti ve Uygulamaları, İstanbul: Ozan Yayıncılık

Beçene, M. (2012, 01 Haziran). Zenofobi Nedir? Belirtileri Nelerdir? Aktüel Psikoloji, Erişim Adresi: [http://www.aktuelpsikoloji.com/zenofobi-nedirbelirtilerinelendir11590h.htm] Erişim Tarihi: 18.02.2022.

Binark, M. ve Çomu, T. (2012). “Sosyal Medyanın Nefret Söylemi için Kullanılması İfade Özgürlüğü değildir!”, <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyalmedyanin-nefret-soylemiicin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, (Erişim Tarihi: 01.06. 2022)

Binark, M. ve Çomu, T. (2012). “Sosyal Medyanın Nefret Söylemi için Kullanılması İfade Özgürlüğü değildir!”, <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyalmedyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, (Erişim Tarihi: 09.06. 2018)

Bostancı, N. (2006). Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Stigma ve Bunun Azaltılmasına Yönelik Uygulamalar. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(1), 32–38.

Bozdağ, F. ve Kocatürk, M. (2017) Zenofobi ölçeği’nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10 (52), 615620

Cohen, Almagor, R. (2011). Fighting Hate and Bigotry on the Internet. *Policy & Internet*, 3(3), 89–114.

Çam, O. ve Çuhadar, D. (2011). Ruhsal Hastalığa Sahip Bireylerde Damgalama Süreci ve İçselleştirilmiş Damgalama. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2 (3), 136– 140.

Çayır, K. (2010). Ayrımcılığın Sosyolojisi ve Türkiye Toplumunu. A. Çavdar ve B.

A. Yıldırım (Ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* (45–54). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Çilekli, B. (2013). Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü.

Uluslararası Göç Örgütü.

Çiçekli, B. (2016). *Yabancılar Ve Mülteci Hukuku*, 6.Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Çiçeksöğüt, A. (2017). Uluslararası göç hukuku perspektifinde yerinden edilmiş Suriyelilerin Türkiye’deki Statüsü. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1-16.

Çuhadar, E. (2018). Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. K. Çayır ve M. Ayan (Ed.), *Toplumsal Temas: Önyargı ve Ayrımcılığı Önlemek İçin Bir Sosyal Değişim Aracı Olarak Kullanılabilir mi?* (255–265). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Demir Ve Acar, *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ankara, Adres Yayınları, 2005.

Erder, S. (1996) *İstanbul’a Bir Kent Kondu Ümraniye*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Erder, S. (1995) “Yeni Kentliler Ve Kentin Yeni Yoksulları”, *Toplum Ve Bilim*,

66: 106- 121.

Güçlü, S. (2002). Kentleşme Ve Göç Sürecinde Antalya’da Kent Kültürü Ve Kentlilik Bilinci, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Gürkan, Mehmet. Sosyolojik Açıdan Göç Hareketleri -Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

[Http://Diam.Sakarya.Edu.Tr/Sites/Diam.Sakarya.Edu.Tr/File/Goc_Raporu_Ocak_2016.Pdf](http://Diam.Sakarya.Edu.Tr/Sites/Diam.Sakarya.Edu.Tr/File/Goc_Raporu_Ocak_2016.Pdf)

Kılıç Taner, “Türkiye’de Mültecilerin Hukuki Durumu, Uyum Meselesi”, Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi, (Ed.) Karaca, Servet, Doğan Uğur, “Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu”, 2014, S.8 Iom (Uluslararası Göç Örgütü) (2009) Göç Terimleri Sözlüğü, Cenevre: Iom,Yayın No: 18

Koç, M., Görücü, İ., & Akbıyık, N. (2015). Suriyeli Sığınmacılar Ve İstihdam Problemleri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 63-93.

Özcan, Y. Ziya, “İç Göçün Tanımı ve Verileri İle İlgili Bazı Sorunlar”, Türkiye’de İç Göç Konferansı (Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997), İstanbul , Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları,, 1998, S.78, 82, 83.

Sağlam, Serdar, “Türkiye’de İç Göç Olgusu Ve Kentleşme,” Türkiyat Araştırmaları, Sayı:5, (2006).

Sağlam, S. (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (Hütad).

Tekeli, İ. (2006) “Yerleşme Yapıları Ve Göç Araştırmaları”, (Ed.) Eraydın, A., Değişen Mekân, Mekânsal Süreçlere İlişkin Tartışma Ve Araştırmalara Toplu Bakış: 1923-2003, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.

Tekeli, İ. (2008) Göç Ve Ötesi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Tekeli, İ., “Türkiye’de İç Göç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi”, Türkiye’de İç Göç Konferansı (Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997), İstanbul, Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 1998.

Türkaslan, N, “Bursa’da Meskun Bulgaristan Göçmenlerinin Ekonomik Durumları Üzerine Bir İnceleme”, I. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum Ve Göç (Mersin Kasım 1996),Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları,, 1997.

Kaygalak, S.. (2001) "Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç Ve Yoksulluğun Mekânsal Yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği", Praksis, 2 : 124-172.

Tümtaş, M. S. (2007) Türkiye’de İç Göçün Kentsel Gerilime Etkisi: Mersin Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Köymen, O. (2014) Sermaye Birikirken Osmanlı, Türkiye, Dünya, Yordam Yayınları, İstanbul.

Kirişçi K. (1999) “Türkiye’ye Yönelik Göç Hareketlerinin Değerlendirilmesi”, Bilanço 1923-1938, Cilt: I, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

De Latour, A, Perger, N., Salaj, R., Tocchi, C. ve Viejo Otero, P. (2017). “We Can! Taking Action against Hate Speech through Counter and Alternative Narratives.” France: Council of Europe. <https://datasociety.net/output/media-manipulationand-141-disinfo-online/>, (Erişim tarihi: 12.03.2022)

Deniz, A. 'Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu' Suriyeli Mültecilerin Hayatı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016.

Erdoğan, M. (2018). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. Birey ve Toplum, 5(9), 9-20.

Göregenli, M. (2013b). (23–37). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Göregenli, M. (2018). Madran Boyutlu Yaklaşımlar. K. Çayır ve M. Ayan (Ed.), Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık (17–29). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Göregenli, M. (2013c). Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar. M. Çınar (Ed.), Ayrımcılığın Meşrulaştırılması (39–54). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Goffman, E. (1986). Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity. New York: Simon and Schuster.

Goffman, E. (2014). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu (Cezar, Bar). İstanbul: Metis Yayınları

Gök, N. (2019). Suriye Krizi'nin Türkiye'ye Yansımaları (2011-2017). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(8), 77-114.
doi:doi.org/10.32739/uskudarsbd.5.8.59

Gülerce, H., Şahinöz, C. ve Duman, G. (2022). *Göçmen Bavulu*. İstanbul: Lejand Yayınları.

İçduygu, A., Erder, S., ve Gençkaya, Ö. F., (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, (Mirekoç Proje Raporları 1/2014,TUBİTAK1001_106K291, Eylül 2009), Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, İstanbul.

İçduygu, A. (2010). Türkiye'ye Uluslararası Göç Toplumsal Koşullar- Bireysel Yaşamlar, Push, B., ve Wilkoszewski, T.(ed.), Türkiye'de Uluslararası Göçün Siyasal Arkaplanı: Küreselleşen Dünyada “Ulus- devleti İnşa Etmek ve Korumak. İstanbul: Kitap Yayınevi.

İmançer, D. (2009). Sosyal Psikolojik Açıdan Stereotip Kavramının Dil ve Metin Analizinde Kullanımı. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 3(3), 128–142.

İnceoğlu, Y. ve Sözeri, C. (2012). Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları.

İnceoğlu Y. (Ed.), Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu “Ya Sev Ya Terk Et” (23–37). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kara, P. & Korkut, R. (2010). Türkiye'de göç iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi* (467), 153-161.

Karan, U. (2013). Medya ve Nefret Söylemi. M. Çınar (Ed.), Kavramlar, Nefret Söylemi ve Yakından İlişkili Diğer: Ayrımcılık, Nefret Suçu ve Hakaret (95–125). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Kılınç, U. (2019). İnsan Hakları ve Mülteci Hukuku Işığında Göç ve Yerel Yönetimler. Ankara: Bee Company.

Madran, Demirtaş, A. H. (2018). Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. K. Çayır ve M. Ayan (Ed.), Temel Beklenti Etkisi: Kendini Gerçekleştiren Kehanet (29-40). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

McGonagle, T. (2013). The Council Of Europe Against Online Hate Speech: Conundrums And Challenges. Council of Europe Conference Expert Paper. Belgrade. [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/belgrade2013/McGonagle - The Council of Europe against online hate speech.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/belgrade2013/McGonagle_-_The_Council_of_Europe_against_online_hate_speech.pdf), Erişim Tarihi: 21.03.2022

Ozulu, S. (2014). Nefret Söyleminin Engellenmesinde Siyaset Kurumu. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(7), 15–29.

Padır, M. A. (2019). Examining Xenophobia in Syrian Refugees' Context: The Roles of Perceived Threats and Social Context. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sözen, E. (2017). Söylem. İstanbul: Profil Kitap.

Taşkın, E. O. (2004). Damgalama, Ayrımcılık ve Ruhsal Hastalık. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 12(3), 5–12

Taşçı, Ö., & Kara, A. (2019). Türkiye’de oluşturulan yeni uyum politikası. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 260-305.

Taşkesen, M. Ö. (2017). Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de İç Göç Ve Çalışma Hayatı. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 20-35.

Tekeli, İ., “Türkiye’de İç Göç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi”, Türkiye’de İç Göç Konferansı (Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997), İstanbul,Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 1998.

The Council of Europe’s Gender Equality Strategy. (2016). Combating Sexist Hate Speech. Council of Europe

Türkaslan, N.,“Bursa’da Meskun Bulgaristan Göçmenlerinin Ekonomik Durumları Üzerine Bir İnceleme”, Iı. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum Ve Göç (Mersin Kasım 1996),Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları,, 1997, S. 206.

Tümtaş, M. S., & Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal Ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.

Tümtaş ve Çelikkaleli, 2014: 45- 46; Tümtaş, 2009: 112-115

Tümtaş, M. S. ve Çelikkaleli Ö. (2014) “Kente Göç Sosyal Dışlanmışlık Ve Ergenlerdeki Psikolojik Belirtileri”, (Ed.) Keçeli, A. Ve Çelikoğlu, Ş., Kent Çalışmaları I, Detay Yayıncılık, Ankara

Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Heinbrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği “İstanbul’da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algı Ve Tutumlar: Partizanlık, Yabancı Karşıtlığı, Tehdit Algıları Ve Sosyal Temas” İstanbul 2021.

Ünsal, A. (2020). Suriyeli Mültecilerin Sosyal Entegrasyonu: Reyhanlı örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde.

Yalçın, C, Göç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.

Yanar, B., & Erku, G. (2020). Belediyelerin Suriyeli mültecilere yönelik politikaları. *Şehir ve Medeniyet: Şehir Araştırmaları Dergisi*, 191-211.

Yıldırım, C. A., & Yürür, Y. Y. Ö. (2019). Uluslararası Göçmenlerin Türkiye'ye Uyumu Yasal Düzenlemeler Ne Derece Uyumu/Entegrasyonu Hedefliyor? *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7(1), 19-41.

Yılmaz, S. H. (2013). Siyasal Nefret Söylemi ve Medya. Konya: Literatürk.

Ek 1 : Mülakat Görüşmeleri

K1

1- Kaç yaşındasınız?

32 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Erkek

3- Mesleğiniz nedir?

Depo işçiliği yapıyorum. Ürün deposunda yük ve temizlik işlerine bakıyorum.

4- Eğitim durumunuz nedir?

Okul okumadım, herhangi bir eğitimim yok.

5- Medeni durumunuz nedir?

Evliyim.

6- Türkiye'ye ne zaman geldiniz?

2017 yılında Suriye'den kaçarak Türkiye'ye geldim.

7- İstanbul'a ne zaman geldiniz?

2020 Haziran ayında İstanbul'a geldim. Öncesinde Gaziantep'te yaşıyordum.

8- İstanbul'un hangi ilçesinde ne zamandan beri yaşıyorsunuz?

2 yıldır İstanbul İkitelli'de yaşıyorum.

9- Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?

Evet.

10- En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?

İş ortamında nefret söylemine maruz kalıyoruz. Suriye’den geldiğimiz için bizim daha güçlü ve daha az yorulacağımızı düşünüyorlar. Ustalarımız, az çalıştığımızı düşünüyor ve işlerin aksadığı anlarda bizlere küfür dahi ediyorlar. **“Suriyelilere bak, bir de işten kaçıyor, nankörlere bak”** şeklinde söylemleri bile oldu.

11- Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?

İrk temelli olarak veya geldiğimiz ülke üzerinden nefret söylemine maruz kalıyoruz.

12-Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?

Çalıştığım yerde bulunan, bizlere iş tarif eden müdür yardımcısı seviyesindeki insanlardan nefret söylemine, hakarete varan sözlere maruz kalıyoruz.

13- Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Çalıştığım yerde erkekler bulunuyor ve bu olaylar daha çok erkekler tarafından gerçekleştiriliyor.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Suriyeli olduğumuz için zaten işten kaçtığımızı düşünüyorlar ve söylediğim gibi “nankör” gibi sözler söylüyorlar. Depoda çalışıyorum orada her zaman taşıma işi olmuyor hiç boş kalmayalım diye temizlik işlerini de bana veriyorlar. Para olarak ve çalışma saatlerimiz açısından eşit olduğumuzu düşünmüyorum.

- *Bu duruma karşı geldiğiniz, ses getirdiğiniz oluyor mu?*
- Evet ama evli olduğum için bazı şeylerden korkuyorum. Polise söyleseler sınır dışı edilebiliriz, işlerimiz daha da zorlaşır.

K2

1- Kaç yaşındasınız?

23 yaşındayım.

2- *Cinsiyetiniz?*

Erkek.

3- *Mesleğiniz nedir?*

Tekstilde çalışıyorum.

4- *Eğitim durumunuz nedir?*

Okul okumadım, herhangi bir eğitimim yok.

5- *Medeni durumunuz nedir?*

Bekâr.

6- *Türkiye'ye ne zaman geldiniz?*

2016 yılında Şanlıurfa'ya yerleştim.

7- *İstanbul'a ne zaman geldiniz?*

2017 yılında İstanbul'a geldim. Öncesinde Şanlıurfa'da yaşıyordum.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

2017 yılında Şanlıurfa'dan İstanbul Esenler'e geldim. Yaklaşık 5 yıldır İstanbul Esenler'de yaşıyorum. Esenler içerisinde farklı farklı mahallelere gidiyor olsak da hiç Esenler'den ayrılmadık.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

En çok mahallede arkadaşlar ile oyun oynarken, mahalle maçlarında nefret söylemine maruz kalıyorum. Bizi sevmeyen mahalledeki arkadaşlar **“Sizde mi geldiniz y*v*sk Suriyeliler...”** şekilde küfürler ediyor.

11- *Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?*

İrkıma yönelik nefret söylemine maruz kalıyorum. Herhangi bir durum yokken, ortalık yerde küfür ediliyorsa sırf Suriyeli olduğumuzdan dolayı.

12- Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?

Maç ortamında bulunan arkadaşlardan nefret söylemine maruz kalıyoruz.

13- Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Bu olay ve başka olayları düşününce en çok erkekler tarafından gerçekleştiriliyor.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Maaş olarak çok farkımız yok çünkü tekstil çalışanların maaşları birbirine yakın zaten ama bize çalışma hakkı vermiyorlar. Bu yüzden sigortamız da olmuyor. Sağlık açısından da eşit olarak faydalanamıyoruz.

- *Sağlık açısından ne gibi konularda eşit olmadığınızı düşünüyorsunuz?*
- K2: Çok acil durumlarda devlet hastanesi olmazsa özel hastane bize bakmıyor. Normal vatandaş gibi acil durumlarda en yakın yere gidemiyoruz.

K3

1- Kaç yaşındasınız?

32 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Erkek.

3- Mesleğiniz nedir?

Ürün deposunda çalışıyorum.

4- Eğitim durumunuz nedir?

Okul okumadım, herhangi bir eğitimim yok.

5- Medeni durumunuz nedir?

Evliyim.

6- *Türkiye'ye ne zaman geldiniz?*

2018 yılında direkt İstanbul'a gelip yerleştim.

7- *İstanbul'a ne zaman geldiniz?*

2018 yılında İstanbul'a geldim. Öncesinde herhangi bir şehirde durmadım.

Arkadaşlarımızdan yol yöntem öğrenince direkt İstanbul'a geldik.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

2018 yılından beri İstanbul İkitelli'de yaşıyorum.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

En çok aklımda kalanları söylemek istiyorum. İlk olarak oturduğumuz yerin yakınlarında devlet hastanesi var. Olay hastane işlerini yaparken olmuştu. Yine, semt içerisinde bulunan devlet binalarında sıra beklerken hakkımızın çok fazla yendiğine şahit oldum. Bu duruma söylendiğimiz zaman da “Zaten savaştan kaçtınız, bekleyin bir şey olmaz” diyorlar. Ben de yaş olarak çok ufak olmadığım için ilk zamanlar Arapça cevap ve tepki veriyordum. Bir defasında iki kişi, ben Arapça konuştuktan sonra anlamadıkları ve küfür ettiğimi düşündükleri için bana şiddet uyguladılar.

- *Şiddet esnasında sizlere hakaret edildi mi? Evet ise süreci biraz açıklanır mısınız?*

- K3 Ortam biraz gerilince biz de Arapça söylenmeye başladık. Arapça cevap verince daha da sinirlendiler ve bir anda vurmaya başladılar ve **S*k*i*g*d*n bu topraklardan, hastanede para vermeden tedavi görüyorsunuz**” gibi küfürlü cümleleri oldu.

11- *Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?*

Irk üzerinden nefret söylemine maruz kalıyoruz.

12- Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?

Hastanede veya devlet dairesinde bulunan kişilerden nefret söylemine maruz kaldık.

13- Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Hastanedeki bu olayda erkekler de vardı kadınlar da. Küfürleri eden erkeklerdi ama kadınlar da yanlarındaydı.

- Yani hem kadın hem erkek diyebilir misiniz?
- Evet, tam anlamasam da kadınlar da bir şeyler söylüyordu.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Genel olarak para konusunda eşit haklara sahip değiliz. Burada doğan, büyüyen çocuklar bize göre daha şanslı ama biz maaş olarak ve çalışma haklarımız olarak eşit değiliz. Çalışma saatlerimiz daha fazla, iş yerinden bazıları kart ile işe başlıyor ama bizim kartımız bile yok, bu yüzden hakkımızı da isteyemiyoruz.

K4

1- Kaç yaşındasınız?

19 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Erkek.

3- Mesleğiniz nedir?

Öğrenciyim.

4- Eğitim durumunuz nedir?

İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi'nde lisans öğrencisiyim.

5- Medeni durumunuz nedir?

Bekârim.

6- *Türkiye'ye ne zaman geldiniz?*

2013 yılında Türkiye'ye geldim.

7- *İstanbul'a ne zaman geldiniz?*

2013 yılında herhangi bir sınır şehrinde kalmadan direkt İstanbul'a geldim.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

2013 yılından itibaren İstanbul Bahçelievler'de yaşıyorum.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

Benimle beraber bulunan başka Suriyeli arkadaşlar ile birlikte okulda oturuyorduk. Kantine kahve almaya gittiğim zaman arkamızdaki kişi **“Bu ne iğrenç bir kot l*n, tüm Suriyelilerin saçlarını inek yalamış gibi”** dedi ve yoluna devam etti.

11- *Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?*

Genelde Suriyeli olduğumuz için direkt ırk üzerinden veya geldiğimiz ülke üzerinden nefret söylemine maruz kalıyoruz.

12- *Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?*

Aynı okulda okuduğum, tanımadığım kişiler tarafından nefret söylemine maruz kaldım.

13- *Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?*

Daha çok okulda veya okulun bahçesinde bulunan erkekler nefret söylemlerinde bulunuyorlar. Çok az da olsa kadınlar da okul ortamında tanıştığımız kız arkadaşlar da ilk başlarda tuhaf tuhaf sözler söylüyorlar.

- *Mesela hangi sözler tuhafınıza gidiyor?*
- K4: Okul okumak yerine kendi ülkenizde “savaşabilirdiniz, niye kaçtınız ki” gibi sözler duyuyoruz.
- *Bu durumda hem okulda bulunan kız arkadaşlar hem de erkekler tarafından nefret söylemlerine maruz kaldığınızı söyleyebilir miyiz?*
- K4: Evet.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Okulda yaşadığım bazı olaylar dışında genel olarak eşit haklara sahip olduğumu düşünüyorum çünkü burada okula gidiyorum.

K5

1- Kaç yaşındasınız?

19 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Erkek.

3- Mesleğiniz nedir?

Market çalışanıyım.

4- Eğitim durumunuz nedir?

Yok.

5- Medeni durumunuz nedir?

Bekârım.

6- Türkiye'ye ne zaman geldiniz?

2015 yılında Türkiye'ye geldim.

7- İstanbul'a ne zaman geldiniz?

2015 yılında İstanbul'a geldim.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

2015 yılından itibaren, 7 yıldır İstanbul'da Esenler'de yaşıyorum.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

İstanbul'a ilk geldiğim zaman 12 yaşındaydım. Savaş ortamından yeni kaçmış, hiçbir şey anlamamış bir şekilde kendimi İstanbul'da buldum. Çok büyük şehir. Deniz, köprüler, insanların birbirine çarparak yürümesi ilk zamanlar beni en çok şaşırtan şeylerdi. Gelir gelmez hayatın içerisine karışmış olmamsa, hızlıca Türkçe öğrenmemde ciddi fayda sağladı. Türkçeyi yeni yeni öğrenmeye başladığım ilk zamanlar mahalledeki kişilerle oyun oynamaya çalışırken ve ortamlara uyum sağlamaya çalışırken çok fazla dışlanıyordum. Mahallede arkadaşlarla takıldığımızda veya oyun oynadığımızda, hata yaptığımda küfür işittiğim, tokat yediğim çok oluyordu. Arkadaşlardan **“Siz nasıl erkeksiniz be, adam dediğin savaştan kaçmaz g*t”** şeklinde söylemlere maruz kalıyorduk. Türkçeyi öğrendikten sonra ve mahallede uzun zaman geçirince nefret söyleminin azaldığını sadece ara ara argo sözler söylendiğini söyleyebilirim. Türkçeyi ne kadar iyi konuşuyorsanız ve mahalle çocuklarıyla ne kadar iç içe geçmişseniz, uyum o kadar hızlı gerçekleşiyor. Nefret söylemi ve şiddete varan tepkiler de azalıyor diye düşünüyorum.

11- *Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?*

İrk temelli dışlanma ve argo sözlere maruz kaldım.

12- *Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?*

Mahalle sakinlerinden, bulunduğumuz yerdeki insanlar tarafından nefret söylemine maruz kalıyorum.

13- *Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?*

Daha çok erkekler tarafından nefrete maruz kalıyoruz.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Mahalledeki olaylar dışında markette çok çalışıp daha az para alıyoruz. Dükkân sahibi çalışma kartımızı çıkartabilir ama sigorta parasından dolayı çalışma hakkımızı vermiyorlar.

K6

1- Kaç yaşındasınız?

38 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Erkek.

3- Mesleğiniz nedir?

Karton toplayıcısıyım.

4- Eğitim durumunuz nedir?

Okumadım.

5- Medeni durumunuz nedir?

Bekâr.

6- Türkiye'ye ne zaman geldiniz?

2018 yılında Türkiye'ye geldim.

7- İstanbul'a ne zaman geldiniz?

2018 yılında 2 ay Şanlıurfa'da kaldıktan sonra İstanbul'a geldim.

8- İstanbul'un hangi ilçesinde ve ne zamandan beri yaşıyorsunuz?

2018 yılından itibaren, 4 yıldır İstanbul'da, Bağcılar'da yaşıyorum ama karton topladığımız için gün içerisinde farklı farklı yerlere de gidiyoruz.

9- Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?

Evet.

10- En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?

Savaştan kaçtığımız ve erkek olduğumuzdan dolayı “**Neden savaşmadınız y*v*a*l*r**” şeklinde çok fazla kötü sözlerle maruz kalıyoruz. Daha çok çalışsak da daha az para veriliyor. Kartonları teslim ettiğimiz yerde uyuyoruz. Kaldığımız yerde en kötü yer neresiyse bize orası veriliyor ta ki çevremizi genişletip kalabalık şekilde bir eve ortak olarak girene kadar. Türkçe'yi de az bilince hayat çok daha zor oluyordu.

11- Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?

İrk temelli nefret söylemi.

12- Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?

Kartonları teslim ettiğimiz yerde bulunan patron ve arkadaşları tarafından nefret söylemine maruz kaldım.

13- Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Daha çok erkekler tarafından gerçekleştiriliyor.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

K7

1- Kaç yaşındasınız?

29 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Erkek

3- *Mesleğiniz nedir?*

Karton ve çöp toplayıcısıyım.

4- *Eğitim durumunuz nedir?*

Okumadım.

5- *Medeni durumunuz nedir?*

Bekârım.

6- *Türkiye'ye ne zaman geldiniz?*

2013 yılında Türkiye'ye geldim.

7- *İstanbul'a ne zaman geldiniz?*

2 yıl Kahramanmaraş'ta kaldıktan sonra, 2015 yılında iş yerinden arkadaşlarla İstanbul'a geldim.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ve ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

2015 yılından bu yana İstanbul Esenler Dörtyol'da oturuyorum.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet, Türkiye'ye ilk geldiğim zaman çok zor şeylerle karşılaştım.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

Kahramanmaraş'ta olduğumuz dönemde mahallenin gençleri tarafından kaldığımız eve saldırı olmuştu. Mahallede **“Kötü işler yapıyorsunuz”** diye saldırmışlardı. Biz de sonrasında İstanbul Esenlere taşındık. Esenlerde de 20'li yaşlarda genç olduğumuzu görenler tarafından, **“Gidin, savaşın. Neden geldiniz?”** gibi kötü sözlere maruz kalıyorduk. Mahalle içerisinde insanlar bizi tanıdıkça ve biz Türkçeyi öğrendikçe bu durum azaldı. Burada Türkçe bilenle bilmeyen arasında ciddi fark olduğunu söyleyebilirim. Mesela bizim gibi olup

Türkçeyi iyi konuşan ve biraz da Türklere benzeyen arkadaşlar vardı. Onlara pek bir şey olmuyordu. Bu nedenle gerçekten Türkçe'nin çok fazla önemli olduğunu anladık. Ayrıca, 2015 yılından bu yana İstanbul'da yaşayan bir sığınmacı olarak şunu fark ettim; kendi işinde gücünce olan, eğitimi iyi ve parası olan insanlar bizlere hiç karışmıyorlar ama mahalle içerisinde bulunan gençler daha saldırgan oluyorlar.

11- Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?

İrk temelli nefret söylemine maruz kaldım.

12- Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?

En çok mahalle sakinleri tarafından nefret söylemine maruz kaldım.

13- Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Daha çok erkekler tarafından nefrete maruz kalıyoruz.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

K8

1- Kaç yaşındasınız?

42 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Erkek.

3- Mesleğiniz nedir?

Nakliyat işi yapıyorum.

4- Eğitim durumunuz nedir?

Bizim zamanımızda çok fazla okula gidilmiyordu, bende okula gitmedim.

Okuyamadım.

5- *Medeni durumunuz nedir?*

Evliyim ve 6 çocuğum var.

6- *Türkiye'ye ne zaman geldiniz?*

2013 yılında Türkiye'ye geldim.

7- *İstanbul'a ne zaman geldiniz?*

2013 yılında İstanbul'a geldim.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ve ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

2013 yılından beri, yani yaklaşık 9 yıldır İstanbul Arnavutköy'deyim ama sürekli iş için farklı farklı yerlere gidiyorum.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

İstanbul'un farklı yerlerinde taşımacılık işine gidiyoruz. Bazen aldığımız ürünleri İstanbul içine bazen de İstanbul dışına götürdüğümüz oluyordu. Bu işi yaptığım zamanlar, farklı farklı ortamlardan malzemeler alıyorduk. Bir defasında taşımacılık yaptığımız yerde eşya kaybolunca, bizim **Suriyeli olduğumuzu ve hırsızlık yapabileceğimizi söyleyerek** bize saldırmışlardı. Ne zaman kötü bir durum olsa sırf Suriyeliyiz diye bizim yaptığımızı düşünüyorlar ve sonrasında **“Savaştan kaçtınız zaten l*n”** diye hakaretler etmeye devam ediyorlar.

11- *Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?*

Suriyeli olduğumuz için nefret söylemine maruz kaldım.

12- *Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?*

Taşımacılık işine gittiğimiz yerlerdeki işverenler tarafından nefret söylemine maruz kalıyorum.

13- Nefret söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Daha çok erkekler tarafından nefrete maruz kalıyoruz ama nakliyat işi yaptığımız zaman ev eşyaları taşırken evlere de girmemiz gerekiyor. O zamanlar kadınların da bizlere normal bakmadığını, kendi aralarında konuştuklarını görüyoruz.

- *Bu durumda hem kadınlar hem erkekler diyebilir miyiz?*
- Yani erkekler tarafından kesin olarak nefrete maruz kalıyorum, kadınlar için her zaman aynı şeyi söyleyemiyorum.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Nakliyat işinde hem araç parası hem de taşıma parası almamız gerekiyor ama Suriyeli olduğumuzu anladıkları zaman paramızı eksik veriyorlar. Zaten resmi dairelerde bir hak talep etmemiz olmuyor. Fakat burada doğan çocukların geçici koruma kimlik belgesi oluyor. O yüzden bizlere göre daha şanslılar.

K9

1- Kaç yaşındasınız?

19 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Kadın.

3- Mesleğiniz Nedir?

Tekstil çalışanıyım.

4- Eğitim Durumunuz Nedir?

Maalesef, eğitim alamadım. Kadın olduğumuz için de eğitim almak öyle çok kolay değil ama okumak isterdim.

5- Medeni Durumunuz Nedir?

Bekârim.

6- *Türkiye'ye ne zaman geldiniz?*

2016 yılında Türkiye'ye geldim.

7- *İstanbul'a ne zaman geldiniz?*

2018 yılında Gaziantep'ten İstanbul'a geldim.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ve ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

2018 yılından beri İstanbul Bağcılar'da yaşıyoruz.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

Tekstilde çalışırken sigorta yapılmadığı için günübirlik işlere giderdik. Orada bizi işe götüren kişiler tacize varan, kötü sözler söylüyordu. İtiraz ettiğimiz durumlarda da bir sonraki işe götürmeyeceklerini söylerlerdi. Yine de işlere gittiğimizde günlük paramızda kesinti yapıyorlardı. Bakkalda veya markette çalışan kişinin kötü ve ahlaksız sözleri ya da bir ürünü herkes seçip alabilirken bizlere izin verilmemesi gibi çok fazla örnek verebilirim. Çalışmamıza rağmen ev sahipleri bizlere ev vermek istemiyorlar. **“Suriyeliler çok kalabalık ve evi çok kötü hale getiriyorlar”** gibi sözleri oluyor.

11- *Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?*

Suriyeli ve kadın olduğum için bu durumlara maruz kaldım.

12- *Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?*

Daha çok patronlarımızdan ve mahalle esnafları tarafından nefret söylemine maruz kalıyoruz. Elimiz ayağımız bağlı olduğu için de korkudan bunları kolay kolay dile getiremiyoruz.

13- *Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?*

Daha çok erkekler tarafından olduğunu düşünüyorum.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

19 yaşında olduğum için ilerleyen zamanda eğitimler almak istesem başvuru yapacak bir kimliğim yok. Bizim olduğumuz tekstilde çoğunluk Suriyeli olduğu için paramızı çok fazla kesmiyorlar ama resmi olarak hiçbir karşılığımız yok.

K10

1- Kaç yaşındasınız?

40 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Kadın.

3-Mesleğiniz nedir?

Temizlik işleri yapıyorum. Pantolon temizlikçisiyim.

4- Eğitim durumunuz nedir?

Yok.

5-Medeni durumunuz nedir?

Evliyim ve 6 çocuğum var.

6-Türkiye'ye ne zaman geldiniz?

2016 yılında Türkiye'ye geldim.

7-İstanbul'a ne zaman geldiniz?

2016 yılında İstanbul'a geldim.

8-İstanbul'un hangi ilçesinde ve ne zamandan beri yaşıyorsunuz?

2017 yılından itibaren İstanbul Güngören'de yaşıyoruz.

9-Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?

Evet.

10-En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?

Hamilelik sürecinde devlet hastanesine gidiyorduk. Hastanede sıra beklerken bazı erkekler ve orada bulunan teyzeler sürekli laf söylüyordu. **“Devletten para alıyorsunuz, her şey size bedava, çok çocuk yapıyorsunuz. Gidin Suriye’ye”** gibi sözlere maruz kaldım.

11-Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?

İrk temelli nefret söylemine maruz kalıyordum.

12-Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?

Hastane ve devlet dairelerinde bulunan kişilerden ve işveren insanlardan nefret söylemine maruz kaldım.

13- Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Hem erkekler hem kadınlar tarafından nefrete maruz kalıyorum.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Temizlik işinde ürün bazlı para alıyoruz ama Suriyeli olduğumuz için normale göre daha az para veriyorlar. Para açısından diğer insanlar ile eşit değiliz.

K11

1- Kaç yaşındasınız?

22 yaşındayım.

2- Cinsiyetiniz?

Kadın.

3- *Mesleğiniz nedir?*

Öğrenciyim.

4- *Eğitim Durumunuz Nedir?*

Lisans okuyorum.

5- *Medeni Durumunuz Nedir?*

Bekârim.

6- *Türkiye'ye ne zaman geldiniz?*

2014 yılında Türkiye'ye geldim.

7- *İstanbul'a ne zaman geldiniz?*

6 ay Kilis'te kaldıktan sonra 2014 yılının sonlarına doğru İstanbul'a yerleştik.

8- *İstanbul'un hangi ilçesinde ve ne zamandan beri yaşıyorsunuz?*

8 senedir İstanbul'dayım. Önce İstanbul Şirinevler'de, sonrasında ise Avcılar'da oturmaya başladım.

9- *Herhangi bir nefret söylemine maruz kaldınız mı?*

Evet.

10- *En çok nerede ve hangi ortamda nefret söylemine maruz kaldınız?*

Yurt bulmak için uğraştığım zaman, Suriyeli olduğum için kimse yer vermek istemiyordu. Şirinevler'de bir yurda telefon açtığım zaman oradaki kişi **“Suriyelilere yer vermem”** deyip telefonu kapatmıştı. Okulda kurulan siyasi parti stantları oluyor. Oradaki öğrenciler Suriyeli olduğumuzu bildikleri için seslerini yükselttiler ve Suriyeli olduğumuzdan dolayı hakarete varan sözler söylediler.

- *Örnek verebilir misiniz? Mesela hangi kelimeler kullanıldı?*

- **“Zaten işsizlik var o kadar öğrenci işsiz, siz niye okuyorsunuz?”** gibi cümleler duydum.

11- Hangi nefret söylemine maruz kaldınız?

İrk temelli nefret söylemine maruz kaldım.

12- Kimler tarafından nefret söylemine maruz kaldınız?

Daha çok okul içerisinde ama toplum içinde olduğum çoğu yerde nefret söylemine maruz kaldım.

13- Nefret Söylemini gerçekleştirenin cinsiyeti nedir?

Çoğunlukla erkekler tarafından oluyor.

14- Vatandaşlara sunulan imkanlardan eşit olarak yararlandığınızı düşünüyor musunuz?

Yurt ihtiyacım olduğu zaman Suriyeli olduğum için normal bir öğrenci ile eşit haklarım olmadı. “Suriyeliye yer vermem” şeklinde sözlere maruz kaldım.